

ÉDES FIAIM

(ALL MY SONS)

FORDÍTOTTA

BENEDEK ANDRÁS

SZEMÉLYEK

JOE KELLER

KATE KELLER

CHRIS KELLER

ANN DEEVER

GEORGE DEEVER

DR. JIM BAYLISS

SUE BAYLISS

FRANK LUBEY

LYDIA LUBEY

BERT

Szín: a Keller ház kertje egy amerikai város közelében

Idő: 1947. augusztus

I. FELVONÁS

A színpadot kétoldalt sűrűn egymás mellé ültetett magas nyárfák szegélyezik, s ez zárt jelleget ad a kertnek. Háttul a ház hátsó fele látszik, s a földetlen, nyitott veranda, amely vagy két méternyire nyúlik a kertbe. A ház emeletes, hét szoba van benne. Körülbelül tizenöt ezer dollárba kerülhetett, amikor épült, a húszas évek elején. Szépen ki van festve, takaros, kényelmes lehet; a kertben zöld gyepek, itt-ott elnyílt növények. Jobbra, a ház mellett a kocsi-bejáró, az út folytatása kívül a nyárfák mögött fut előre. Elöl, a bal sarokban, egy karcsú almafa csonka törzse meredez, a törzs felső része s az ágak ott hevernek mellette letörve, az ágakon még ott csüng a gyümölcs. Elöl jobbra rácsos kis lugas, tengeri kagyló formájú, előrehajló tetejéről egy lampion lóg le. Alatta asztal, körülötte szerteszórtan kerti székek. A kert végében, a veranda lépcsője előtt szemetesvödör, mellette drótból font gyomégető kosár. Vasárnap, kora reggel. Joe Keller ott ül a napsütésben, s a vasárnapi újság apróhirdetéseit böngészi, a melléklet többi részét maga mellé rakta a földre. Az újság más lapjait dr. Jim Bayliss olvassa, mögötte a lugasban, az asztalnál ülve.

Keller a hatvan felé jár. Zömök testalkatú, flegmatikus férfi, már jó ideje üzletember, de érzik rajta, hogy gépgyári munkás, majd művezető volt. Ahogy olvas, beszél vagy figyel, látni a műveletlen ember irtózatosságot: az ő szemében egy csomó köztudomású dolog még most is csoda, ítéletei tapasztalatból szűrődtek le, a paraszti józan esze jóvoltából. Ember, mint a többi, egy a sokból.

Dr. Bayliss közel jár a negyvenhez. Fanyar, fegyelmezett, bőbeszédű ember, de szavain néha egy árnyalatnyi szomorúság vagy öngúny érezhető.

Amikor felmegy a függöny, Jim föláll, balra megy, rámered a kettéroppant fára. Kiveri rajta a pipáját, aztán belefúj a pipába, dohány után kotorászik a zsebében, majd megszólal

JIM Hol a dohányod?

KELLER Azt hiszem, ott hagytam az asztalon. (Jim lassan odamegy a lugasba, jobbra az asztalon megtalálja a dohányzacskót, leül a padra, megtömi a pipáját) Estére esni fog.

JIM Az újság mondja?

KELLER Ehem. Itt áll.
JIM Akkor nem fog.

Frank Lubey jön jobbról, a nyárfák közti szűk résen. Frank harminckét éves, de már kopaszodik. Kedves, makacs, bár kevés önbizalommal megáldott ember: ha ellentmondanak neki, dühbe gurul, de szeretne akkor is kedves, barátságos maradni. Sétálva jön, kényelmesen, semmi dolga. Nem veszi észre Jimet a lugasban. Köszönésére Jim fel sem pillant

FRANK Helló.

KELLER Helló, Frank. Mi újság?

FRANK Semmi. Lesétálok a reggelit. *(Fölnéz az égre)* Ez igen. Sehol egy felhő.

KELLER Ehem. Szép tiszta.

FRANK Bár ilyen lenne minden vasárnap.

KELLER *(a földre rakott újságlapokra bökö)* Kell az újság?

FRANK Ugyan minek? Tele van rossz hírral. Mi a mai szenzáció?

KELLER Nem tudom, már én sem olvasom soha a híreket. Csak az adásvétel rovatot.

FRANK Talán venni akarsz valamit?

KELLER Dehogy. Csak érdekel, hogy mi hiányzik az embereknek. Például itt egy pasi, ez keres két újfundlandi kutyát. Mit akarhat azzal a két kutyával?

FRANK Érdekes.

KELLER Itt egy másik. „Régi szótárakat veszek. Magas árat fizetek.” Hát mit ér az ember egy régi szótárral?

FRANK Miért? Talán könyvgyűjtő az illető.

KELLER Gondolod, hogy abból meg lehet élni?

FRANK Biztosan. Sokan foglalkoznak ezzel.

KELLER *(fejcsóválva)* Mennyiféle foglalkozás van ma. Az én időmben az ember vagy ügyvéd volt, vagy doktor, vagy kereskedő. Ma...

FRANK Na! Én valamikor erdésznek készültem.

KELLER Az éppen neked való. De az én időmben nem volt ilyesmi. *(Újra megnézi az újságot. Végigsimítja)* Ha az ember belenéz egy ilyen újságba, akkor látja, mennyi mindent nem tud. *(Csodálkozva böngészni tovább)* Pssz!

FRANK (*észreveszi a fát*) Hát ezzel a fával meg mi történt?

KELLER Elég borzasztó! Biztosan a szél törte le az éjjel. Hallottad, milyen szél volt?

FRANK Ehem. Az én udvaromban is elég sok kárt tett. (*A fához lép*) De kár érte. Mit szól hozzá Kate?

KELLER Ezt várom én is, de még mindenki alszik.

FRANK (*megütődve*) Tyű, ez furcsa!

KELLER Micsoda?

FRANK Larry augusztusban született. Épp most lenne huszonegy éves, és most dőlt ki a fája.

KELLER (*meghatottan*) Te emlékszel még a születésnapjára, Frank? Ez igazán kedves tőled.

FRANK Hát épp most dolgozom a horoszkópján.

KELLER Hogy készíthetsz neki horoszkópot? A horoszkóp nem a jövőt mutatja?

FRANK Márpedig én ilyesmivel bíbelődöm. Nézd csak: Larry november 25-én tűnt el, igaz?

KELLER Na és?

FRANK Hát ha föltesszük, hogy meghalt, november 25-én kellett meghalnia. Mármost Kate azt akarja tudni. . .

KELLER Kate kért meg, hogy csináld ezt a horoszkópot?

FRANK Persze. Szóval azt akarja tudni, hogy november 25-e nem volt-e épp kedvező napja Larrynak. . .

KELLER Mi az, hogy kedvező nap?

FRANK Az, hogy a csillagok állása kedvez az illetőnek, aznap szerencséje lesz. Vagyis az ember egyszerűen nem halhat meg a kedvező napján.

KELLER Na és ez volt a kedvező napja? November 25?

FRANK Ezt szeretném én is megállapítani, csak időbe telik. Mert ha november 25 kedvező napja volt, akkor igenis lehetséges, hogy él valahol. . . szóval lehetséges. (*Most veszi észre Jimet, aki úgy néz rá, mint egy hülyére. Jimhez, bizonytalan nevetéssel*) Észre se vettelek.

KELLER (*Jimhez*) Van ennek értelme, amit ez mond?

JIM Hát persze. Teljesen hülye.

FRANK (*sértődötten*) Az a bajod neked, hogy nem hiszel semmiben.

JIM Neked meg az, hogy mindenben hiszel. Nem láttad valamerre a fiamat?

FRANK Nem.

KELLER Képzeld csak! Ellógott a hőmérőjével, kivette az apja táskájából.

JIM *(feláll)* Fura kis fickó. A lányokat vizsgálja, és rögtön bedugja nekik a hőmérőt. *(A kapuhoz megy, kinéz az utcára)*

FRANK Ebből a fiúból doktor lesz, ha már most ilyen ügyes.

JIM Doktor! Azt szeretném én látni! Jókor kezdi, mondhatom.

FRANK Miért? Nagyon tiszteletre méltó foglalkozás.

JIM *(unottan néz rá)* Ugyan, Frank, ne használj már folyton olyan szavakat, mint egy tankönyv.

Keller fölnevet

FRANK Hát pedig a múlt héten láttam egy filmet, és rögtön rád kellett gondolnom. Volt ott egy doktor...

KELLER Don Ameche!

FRANK Ehem, tán az volt. Egy kis lyukban dolgozott a fölfedezésén. Ezt kéne csinálnod neked is, segíteni az emberiségen, ahelyett hogy...

JIM Nagyon szívesen segítenék az emberiségen a Warner Brothers költségén.

KELLER *(nevetve bök rá)* Ez jó, Jim.

JIM *(a ház felé néz)* No és hol az a szép lány, akinek itt kéne lennie?

FRANK *(izgatottan felfigyel)* Annie megjött?

KELLER Persze. Fönt alszik. Éjszaka érkezett az egyórás vonattal. Valóságos csoda. Elment innen mint kis girhes kölyök, eltelt egy-pár év, és most... kész nő. Alig ismertem meg, pedig azelőtt itt futkározott egész álló nap a kertben. Milyen boldog család volt ez, míg itt laktak ebben a te mostani házában, Jim.

JIM Örülök, hogy találkozom vele. Egy szép lány nagyon jót tenne a telepnek. Az egész környéken egy sincs, akire érdemes lenne ránézni. *(Balról belép Sue, Jim felesége. Negyven év körüli, veszélyesen hízásnak induló asszony. Mikor Jim meglátja, fanyarul teszi hozzá)* Persze az én feleségemet kivéve.

SUE *(ugyanilyen hangon)* Mrs. Adams van a telefontól, te kutya.

JIM (*Kellerhez*) Hív a kötelesség. (*Feleségéhez lép*) Szerelmem, életem...

SUE Csak ne szimatolj itt körülöttem. (*A ház felé int, balra*) Inkább neki mondd oda valamit. Még telefonon is érzem a parfümje szagát.

JIM Mi baja már megint?

SUE Nem tudom, drágám. De olyan a hangja, mint hogyha szörnyű fájdalmi lennének – vagy mintha cukor lenne a szájában.

JIM Miért nem mondtad neki, hogy feküdjön le?

SUE Mert jobb szereti, ha te mondd neki, hogy feküdjön le. És mikor nézed meg Mr. Hubbardot?

JIM Drágám, Mr. Hubbardnak kutya baja. Jobb dolgom is van, mint nála ülni és a kezét szorongatni.

SUE Tíz dollárért nyugodtan szorongathatod a kezét.

JIM (*Kellerhez*) Ha Chris golfozni akar, szívesen betársulok. Vagy ha kedve szottyanna egy kis kirándulásra a világ körül, mondjuk harminc évre. (*Kimegy*)

KELLER Mit piszkálja folyton? Ha egyszer orvos, nők is felhívják.

SUE Én csak annyit mondtam, hogy Mrs. Adams várja a telefonnál. Szedhettek egy kis petrezselymet?

KELLER Tessék csak (*Sue balra a petrezselyemágyhoz megy, szed*) Túlságosan soká volt maga ápolónő, Susie. Maga olyan... olyan anyagias.

SUE (*ránevet*) Ezt jól megmondta!

Jobbról belép Lydia Lubey. Tenyeres-talpas, jókedvű, huszonkét éves nő

LYDIA Frank, a kenyérpirító... (*Meglátja a többieket*) Helló!

KELLER Helló!

LYDIA (*Frankhez*) A kenyérpirító már megint elromlott.

FRANK Csak jól dugd be, hisz az előbb csináltam meg.

LYDIA (*nem hagyja magát lerázni*) Drágám, csináld csak vissza úgy, ahogy volt.

FRANK Nem értem, hogy egy ilyen egyszerű dolgot sem tudtok bekapcsolni, mint egy kenyérpirító. (*Kimegy jobbra*)

SUE (*nevet*) Thomas Edison.

LYDIA (*mentegetőzve*) Igazán nagyon ügyes. (*Meglátja a letört fát*) A szél törte le?

KELLER Ehem, az éjjel.

LYDIA Kár érte. Megjött Annie?

KELLER Mindjárt lejön, csak várjatok egy kicsit. Susie hanyatt fog vágódni.

SUE Kár, hogy nem vagyok férfi. Annyi szép nőnek mutatnak be. *(Joe-hoz)* Később majd küldje át. Biztosan kíváncsi, hogy mi lett a régi otthonukból. Köszönöm a petrezselymet. *(El)*

LYDIA Még mindig boldogtalan?

KELLER Annie? Nem hinném éppen, hogy táncol örömeiben, de úgy látszik, már túl van rajta.

LYDIA Férjhez megy? Van valakije?

KELLER Azt hiszem... Eltelt azóta egypár év. Nem gyászolhatja azt a fiút haláláig.

LYDIA Olyan különös... Itt van Annie, és még mindig nem ment férjhez. Nekem meg már három gyerekem van. Mindig azt képzeltem, hogy fordítva lesz.

KELLER Hát ez a háború. Nekem két fiam volt, most csak egy van. Minden a visszájára fordult. Az én időmben büszke volt az ember, ha fia született. Ma egymillió dollárt is megkeresne az a doktor, aki kitalálná, hogyan lehetne olyan fiúkat a világra hozni, hogy ne legyen mutatóujjuk.

LYDIA Tudja, épp most olvastam... *(A házból kilép Chris Keller, és megáll az ajtóban)* Helló, Chris!

FRANK *(kintről bekiált)* Lydia, gyere ide, de azonnal! Hát hogyan működjön ez a kenyérpírtó, ha a mixert kapcsoltad be?

LYDIA *(zavartan nevet)* Csakugyan?...

FRANK És ha legközelebb megcsinálok valamit, ne rám mondd, hogy bolond vagyok! Jössz ide, de rögtön?!

LYDIA *(Kellerhez)* Na, ennek is várhatom a végét!

KELLER *(átkiált Franknek)* Ez az egész? Hát legfeljebb pirítós helyett kapsz valami turmix-italt!

LYDIA Ssst! *(Nevetve kimegy)*

Chris utánanéz. Harminckét éves, jól megtermett fiatalember, mint az apja, ballagat. Nagyon tud szeretni, és nagyon becsületes. Egyik kezében egy csésze kávé, a másikban egy darab sütemény

KELLER Ott az újság.

CHRIS Köszönöm, csak a könyvrovat kell. *(Fölveszi az újság egy részét, és kiteríti maga elé a veranda padlójára)*

KELLER Mindig ezt a könyvrovatot olvasod, és soha nem veszel egy könyvet sem.

CHRIS *(léjön a karosszékekhez)* Szeretek lépést tartani a tudatlanságommal. *(Leül)*

KELLER Micsoda? Hát minden héten kijön egy új könyv?

CHRIS Egész csomó új könyv.

KELLER Mind más?

CHRIS Mind más.

KELLER *(fejét rázza, bicskáját a padra teszi, s egy fenedkövet hoz)* Pszt! Annie fönt van már?

CHRIS Az ebédlőben. Anya most reggelizteti.

KELLER *(a letört fára pillant)* Nézd csak, mi történt ezzel a fával.

CHRIS *(föl sem néz)* Ehem.

KELLER Mit szól majd ehhez a mama?

Bert befut a kapun. Nyolc év körüli fiú. Egy székre ugrik, onnét Keller hátára

BERT Csakhogy fölkel, Joe bácsi!

KELLER *(körbe lóbálja, aztán leteszi a földre)* Hahó, Bert. És hol van Tommy? Már megint ellopta az apja hőmérőjét.

BERT Most épp fölolvastam.

KELLER Mi?

BERT De csak fejből.

KELLER Ha csak fejből, akkor nincs baj. Hát mi újság, Bert?

BERT Semmi különös. *(A letört fához megy, körüljárja)*

KELLER Akkor nem is néztél alaposan körül a telepen. Amikor ki-neveztelek rendőrnek, eleinte minden reggel volt valami újság. Most soha semmi.

BERT Hát éppen volt itt egypár srác a Harmincadik utcából. Át akartak focizni ide a telepre egy pléhdobozt. Maga aludt, én meg elzavartam őket.

KELLER Ez már beszéd, Bert. Látom, legény vagy a talpadon. Legközelebb előléptetlek detektívnek.

BERT (*kabátja hajtókájánál fogva lehúzza, és a fülébe súg*) Most mutassa meg a börtönt.

KELLER Bert, tudod, hogy nem szabad megmutatnom.

BERT Á, nincs is itt börtön. Egyáltalán nincs rács a pinceablakon.

KELLER Bert, becsületszavamra mondom, hogy börtön van itt lent a pincében. Megmutattam neked a puskámat? Igen vagy nem?

BERT Az csak vadászpuska.

KELLER Dehogyan! Letartóztatós puska.

BERT Hát akkor miért nem tartóztat le senkit? Tommy tegnap megint mondott egy disznóságot Dorisnak, és maga még csak le sem fokozta.

KELLER (*kuncogva kacsint Chris felé, az is mulat az egészen*) Ejnye, milyen megátalkodott kölyök az a Tommy. (*Közelebb húzza*) Mi volt az a disznóság?

BERT (*megriadva hátrál*) Azt nem mondhatom meg.

KELLER (*megfogja az ingét, visszarántja*) Mégis, miféle volt?

BERT Nem mondhatom meg, de nagyon csúnya szó.

KELLER Hát akkor súgd a fülembe. Még a szemem is behunyom. Talán meg se hallom.

BERT (*felágaskodik, Keller füléhez hajol, de aztán zavartan visszahúzóódik*) Nem árulhatom el.

CHRIS (*nevet*) Ne is kíváncsi vagyok tőle.

KELLER Jól van, Bert. Elég nekem a szavad is. Akkor most eredj, és tartsd jól nyitva a szemedet.

BERT (*érdeklődve*) Mire figyeljek?

KELLER Mire! Bert, te vigyázol az egész telepre. A rendőr nem kérdez, a rendőr csak megfigyel.

BERT (*nem érti, de beleegyeznek*) Oké! (*Elfut jobbra a lugas mögött*)

KELLER (*utánakiabál*) És a jelszó: hallgatás!

BERT (*megáll, kidugja a fejét a lugason át*) Miről hallgassak?

KELLER Általában mindenről. Légy óvatos. Nagyon óvatos.

BERT (*zavartan bólint*) Oké! (*El jobbra*)

KELLER (*nevet*) Az összes gyerekeket az orruknál fogva vezetem.

CHRIS Egyszer még mind ide találunk jönni, és agyoncsapnak.

KELLER Mit fog szólni hozzá anyád? Tán meg kéne mondanunk, mielőtt meglátná.

CHRIS Már látta.

KELLER Dehogy látta. Én keltem föl előbb, ő még ágyban maradt.
CHRIS Kint járt akkor, amikor letört.

KELLER Mikor?

CHRIS Hajnali négy tájban. (*A fölöttük levő ablakra mutat*) A recsegésre ébredtem föl, és kinéztem. Pontosan itt állt anyám, mikor a fa reccsent.

KELLER Mit kerestett itt hajnali négykor?

CHRIS Nem tudom. Mikor a fa ledőlt, ő befutott a konyhába, és ott sírt.

KELLER Beszéltél vele?

CHRIS Nem... úgy gondoltam, legjobb, ha békében hagyjuk.

Csend

KELLER (*megrendülve*) Zokogott?

CHRIS Fölhallatszott az emeletre.

KELLER (*kis szünet után*) Mit kerestett itt olyan korán? (*Chris nem felel. Joe hangján barag érződik*) Megint róla álmodik. Azért sétál kint éjszaka.

CHRIS Én is azt hiszem.

KELLER Larry halála után viselkedett így. (*Kis szünet*) Mi értelme van ennek?

CHRIS Hogy mi értelme van, azt nem tudom (*Szünet*) De egyet tudok, apám. Azt, hogy súlyos hibát követtünk el anyámmal szemben.

KELLER Mit?

CHRIS Nem voltunk őszinték vele. Az ilyesminek mindig meg kell adni az árát. Mi most fizetünk.

KELLER Hogy érted azt, hogy nem voltunk őszinték?

CHRIS Te is tudod, hogy Larry nem jön vissza, meg én is. Hát akkor miért áztatjuk őt azzal, hogy vele együtt mi is hisszük?

KELLER És mit kéne tennünk, szerinted? Vitatkozni vele?

CHRIS Azt nem, de mégis ideje lenne felvilágosítani, hogy Larry életében senki sem bízik már. (*Keller elgondolkozva lép odébb, s a földet bámulja*) Miért is ne álmodnék róla, miért ne várná, miért ne sétálna éjszaka? Szóltunk ez ellen egy szót is? Nyíltan megmondtuk talán, hogy nekünk már nincs reményünk? Hogy nekünk már évek óta nincs reményünk?

KELLER (*a gondolatra is megrémül*) Ezt nem mondhatod neki.

CHRIS Ezt kell megmondanunk.

KELLER És hogy bizonyítod be? Hogy győződ meg?

CHRIS Az isten szerelméért, három éve. Három év után senki sem tér vissza. Ez képtelenség.

KELLER Neked meg nekem. De neki nem. Beszélhetsz, amit akarsz. A holttest nincs meg, sír nincs, hát mire jutsz?

CHRIS Ül le, apám, szeretnék valamit mondani.

KELLER (*kutató pillantást vet rá, és leül*) Itt vannak ezek az átkozott újságok. Minden hónapban előkerül egy fiú a semmiből, hát a legközelebbi lehetne épp Larry. . .

CHRIS Jó, jó, de most hallgass meg. (*Kis szünet*) Ugye, tudod, miért hívtam ide Annie-t?

KELLER (*tudja, de. . .*) Miért?

CHRIS Tudod.

KELLER Gondolom, de. . . csak mondd.

CHRIS Feleségül akarom kérni.

Kis szünet

KELLER (*bólint*) Hát ez a te dolgod, Chris.

CHRIS Csakhogy nem egyedül az én dolgom.

KELLER Mit akarsz tőlem? A fejed lágya már rég benőtt, tudod, mit csinálsz.

CHRIS (*bosszúsan*) Szóval, minden rendben, belevághatok?

KELLER Hát, biztosnak kell lenned, hogy anyád nem fog. . .

CHRIS Vagyis mégsem csak az én ügyem.

KELLER Én csak azt mondom. . .

CHRIS Néha igazán dühbe hozol. Az nem a te ügyed, hogy bejelentem anyának, és ő rohamot kap miatta? Külön tehetséged van, hogy bizonyos dolgokról ne végy tudomást.

KELLER Amiről nem muszáj, arról nem is veszek tudomást. Ez a lány Larryé. . .

CHRIS Nem az övé.

KELLER Az anyád szemében Larry él, és a lányhoz nincs jogod. (*Kis*

szünet) Ezt te is tudod, és hogy mit lehetne csinálni, azt én sem tudom. Érted? De ha gondolod, hogy valamit tehetek...?

CHRIS Nem tudom, miért van az, hogy valahányszor szeretnék elérni valamit, mindig visszakoznom kell, mert valakit megbántok. Így volt ebben a bűdös életben mindig és mindig.

KELLER Tapintatos ember vagy, nincs abban semmi rossz.

CHRIS A fene a tapintatot.

KELLER Annie-t már megkérdezted?

CHRIS Előbb ezt akartam elintézni.

KELLER Honnét tudod, hogy hozzád megy? Hátha ő is úgy érez, mint anyád?

CHRIS Ha úgy, akkor el van intézve. A leveleiből azt vettem ki, hogy már nem gondol rá. De ezt majd megtudom. Akkor azután elintézzük anyámmal, annak rendje-módja szerint. Jó, apám? Nem hagysz cserben?

KELLER Az a hiba, hogy nem jársz eleget nők közé. Sose jártál.

CHRIS Hát aztán? Általában nem sokat törődtem a nőkkel.

KELLER Nem látom be, hogy miért kell éppen Annie?

CHRIS Mert...

KELLER Ez jó válasz, csak éppen semmire sem jó. Hisz nem is láttad, amióta a frontra mentél. Öt éve.

CHRIS Nem tehetek róla. Őt ismerem a legjobban. Itt nőtt fel a szomszédban. Amióta nősülés jár az eszemben, csak rá tudok gondolni. Mit akarsz még?

KELLER Nem arra vagyok kíváncsi... Én inkább... De anyád hiszi, hogy Larry visszajön. És te azzal akarod holtta nyilvánítani, hogy elveszed feleségül ezt a lányt. Mi lesz akkor anyádból? Tudod te? Mert én nem.

Csend

CHRIS Hát jól van, apám.

KELLER *(azt hiszi, Chris visszavonult)* Jobban meg kell ezt gondolni.

CHRIS Három esztendeje gondolkozom ezen. Azt reméltem, hogy ha várok, anya majd csak elfelejti Larryt... mi pedig rendesen, bol-

dogan megesküdhetünk. De ha így nem megy, majd megy másként, másutt.

KELLER Hát ez meg mi a fene?

CHRIS Elmegyek innét. Összeházasodunk, és máshol fogunk élni. Talán New Yorkban.

KELLER Megbolondultál?

CHRIS Elég sokáig voltam jó fiú, jó balek. Éppen elegendem van belőle.

KELLER Itt van az üzem, vagy mi a fene.

CHRIS Engem nem vonz az üzem.

KELLER Neked vonzás kell?

CHRIS Az. Legalább napi egy órára. Ha már egész nap pénzért kell gürcölnöm, legalább az este legyen az enyém. Legyen családom, legyenek gyerekeim, szívvel-lélekkel építhessek magamnak valamit. És mindennek a közepén: Annie. Na... és akkor mi van?

KELLER Úgy érted... (*Hozzá lép*) Mondd csak, úgy érted, hogy ki lépsz az üzletből?

CHRIS Igen, akkor ki.

KELLER (*szünet után*) Hát... ezt magad sem akarhatod komolyan.

CHRIS Akkor segíts itt maradnom.

KELLER Jó, jó... de ezt a gondolatot verd ki a fejedből. Mert ha te nem viszed tovább az üzemet, akkor én mi a fenéért dolgoztam? Miattad, egyedül miattad volt az egész hajsza.

CHRIS Tudom, apám. Épp azért segíts itt maradnom.

KELLER (*öklét Chris állához érinti*) Verd ki a fejedből, érted?

CHRIS Dehogy verem.

KELLER (*leereszti kezét*) Hogy értsem ezt?

CHRIS Úgy, hogy elég makacs fickó vagyok.

KELLER Ehem. Azt látom.

A verandán megjelenik Kate. Ötven-egynéhány éves asszony, ösztönei féktelenek, és ellenállhatatlanul tud szeretni

KATE Joel

CHRIS (*a veranda felé*) Jó reggelt, anyám!

KATE (*bátranéz a ház felé, Kellerhez*) Nem vettél el egy zacskót a kiöntő alól?

KELLER De igen. Ide tettem a vödörbe.

KATE Hát akkor csak vedd ki a vödörből. Krumpli van benne.

Chris elneveti magát, és hátraíndul a fasorban

KELLER *(nevet)* Azt hittem, szemét.

KATE Légy szíves, ne segíts annyit, Joe.

KELLER Talán még egy zacskó krumpli nem tesz tönkre.

KATE Minnie tegnap este forró vízzel súrolta ki ezt a vödört. Tisztább ez, mint a te szájad.

KELLER Csak azt nem értem, hogy miután negyven évig dolgoztam, cselédet tartok, miért kell nekem kihordanom a szemetet?

KATE Azt kéne egyszer megtanulnod, hogy nem mind szemét, ami zacskó a konyhában, akkor nem dobnád ki minden zöldségemet. Mint múltkor a hagymát.

Chris visszajön, hozza a zacskót

KELLER Nem szeretem, ha szemét van a házban.

KATE Akkor tán ne is egyél. *(Visszamegy a krumplival a konyhába)*

CHRIS Mára megkaptad.

KELLER Megint én vagyok itt az utolsó személy. Nem értem. Valamikor azt képzeltem, hogy ha elég pénzem lesz, felveszek egy cselédet, és akkor nem lesz dolga a feleségemnek. A pénz megvan, a cseléd megvan, de a feleségem szolgálja ki. *(Leül az egyik székre. Kate visszajön egy fazék zöldbabbal)*

KATE Ma kimenője van, mit morogsz?

CHRIS *(anyjához)* Annie megreggelizett már?

KATE *(elfogódottan néz körül a kertben)* Mindjárt kijön. *(A fa felé fordul)* Ezzel jól elbánt a szél. Hála istennek.

KELLER *(hellyel kínálja maga mellett)* Ül le, ne törődj vele.

KATE *(kezét a fejére szorítja)* Furcsa nyomás van a fejem tetején.

CHRIS Hozzak egy aszpirint?

KATE *(földre hullott virágszirmokat szed fel, szagolgatja, aztán szétszórja)* A rózsza is elvirult. Olyan furcsa... mintha minden egyszerre akarna történni. Ebben a hónapban van a születésnapja, kidőlt a fája. Annie

megérkezik. Mintha minden visszajönné, ami történt. Lent vagyok a pincében, tudjátok mibe botlom? A baseballkesztyűjébe. Száz éve, hogy utoljára láttam.

CHRIS Ugye, milyen csinos Annie?

KATE De még milyen! Nem is csinos, szép. Csak azt nem tudom, mi szél hozta ide. Nem mintha nem örülnék neki, de...

CHRIS Gondoltam, jó lenne, ha egyszer mind összetalálkoznánk. *(Kate ránéz, bólint is, mintegy beleegyezésformán)* Meg én is szerettem volna már találkozni vele.

KATE *(egy pillanatra rámered, Kellerhez)* De az orra megnyúlt. Szeretem ezt a lányt. Nem bújik rögtön a más ágyába az első rossz hírre.

KELLER *(mintha ez Annie esetében elképzelhetetlen lenne)* Ugyan, mit is gondolsz...

KATE Miért? A legtöbb még azt sem várta meg, hogy a táviratot megkapja. Örülök, hogy eljött, legalább láthatjátok, hogy nem vagyok egészen örült. *(Leül, és gyorsan tisztítani kezdi a zöldbabot)*

CHRIS Nem biztos, hogy azért nem ment férjhez, mert Larryt gyászolja.

KATE *(titokban figyel)* Hát miért nem?

CHRIS *(enyhe zavarral)* Hát... ezer más oka is lehet.

KATE *(felé fordul)* Például?

CHRIS *(még zavartabban, de állja a sarat)* Nem tudom. De lehet más... Hozzam az aszpirint?

KATE *(ismét fejére szorítja a kezét. Fölkel, és tétován a faszor felé indul)* Nem olyan ez, mint a fejfájás.

KELLER Mert nem aludtál. Több hálópapucsot koptatott el anyád, mint cipőtálpot.

KATE Szörnyű éjszakám volt. *(Megáll)* Ilyen sose volt még.

CHRIS *(apjára néz)* Mi baj volt, anyám? Rosszat álmodtál?

KATE Több volt, mint álom.

CHRIS *(habozva)* Larryről?

KATE Mélyen aludtam, és... *(Karját kitarja a nézőtér felé)* Emlékezték még, hogy gyakorlatozás közben mindig lehúzta a gépet itt, a ház fölött? Még az arcát is kivehettük a pilótaülésben. Hát így láttam. Csak magasan, fönt, fönt, a felhők fölött. Olyan igazán, ha elérek odáig, meg is érinthettem volna. És hirtelen zuhanni kezdett.

És kiáltott, nekem kiáltott... „Mama! Mama!” Úgy hallottam, mintha csak a szobában lett volna. „Mama!”... Az ő hangja volt. Tudtam, hogy ha megérintheném, meg is állíthatnám a zuhanásban, csak tudnám... *(Hirtelen abbahagyja, kitárt karja lebill)* Felébredtem, és olyan furcsa volt... A szél úgy zúgott, mint az ő motorja. Kijöttem ide... Még akkor is félig aludtam. Itt zúgott melletttem, és akkor a szemem láttára roppant ketté a fa... Én meg mintha... És felébredtem. *(A fára bámul, aztán hirtelen szemrehányó kézmozdulattal fordul Kellerhez)* Látod? Minek ültettük ezt a fát? Megmondtam én rögtön. Korai volt fát ültetni neki.

CHRIS *(ijedten)* Korai?

KATE *(dühösen)* Elsiettük. Mindenki el akarta már temetni. Én azt mondtam, ne ültessünk még. *(Kellerhez)* Neked is megmondtam.

CHRIS Anyám, anyám! *(Kate rámered)* Kidöntötte a szél. Jelen ez valamit? Miről beszélsz voltaképpen? Anyám... kérlek... ne lovald annyira bele magad. Nem jó az, semmire sem jó. Én azt gondoltam, tudod, hogy inkább meg kéne próbálni elfelejteni.

KATE Ezt már a héten harmadszor mondd.

CHRIS Mert ez nem helyes. Nem folytattuk a magunk életét. Olyan ez a ház, mint egy vasúti állomás: várunk, várunk egy vonatra, amely sohasem fog befutni.

KATE *(fejét fogja)* Hozd azt az aszpirint, jó?

CHRIS Hozom. Ezt pedig fejezzük be. Jó? Azt gondoltam, hogy elmehetnénk egyszer négyesben vacsorázni, vagy táncolni a strandra.

KATE Remek. *(Kellerhez)* Mehetnénk ma este.

KELLER Megyek én is.

CHRIS Hát persze, csapunk egy görbe estét, kezdve az aszpirinnel. *(Vidáman megy be a házba)*

KATE *(szemrehányóan)* Miért hívta ide Annie-t?

KELLER Mit zavar ez téged?

KATE Három és fél éve New Yorkban él, hát most hirtelen miért?...

KELLER Hát talán... talán csak látni akarta.

KATE „Csak látni.” Ezért senki sem utazik hétszáz mérföldet.

KELLER Mi jár az eszedben? Éveken át szomszédok voltak, hát miért ne akarhatnák látni egymást? *(Kate fürkészve nézi)* Mit bámulsz így rám? Nekem se mondott többet, mint neked,

KATE (*kérdés is, figyelmeztetés is*) Nem fogja feleségül venni.

KELLER Honnét tudod, hogy egyáltalában gondol erre?

KATE Erről van szó.

KELLER (*élesen figyelő Kate reakcióját*) Na hallod!

KATE (*riadtan*) Mi lesz ebből, Joe?

KELLER Hallgass ide, gyermekem. . .

KATE (*nem hajlandó tárgyalni*) Ez a lány nem az övé, Joe, s ezt a lány is tudja.

KELLER Az ő gondolatait aztán igazán nem találhatod ki.

KATE Különben miért lenne még lány? New Yorkban van elég férfi, miért nem ment férjhez? (*Szünet*) Biztosan százan is mondták neki, hogy bolond, s ő mégis várt.

KELLER Honnan tudod, hogy miért várt?

KATE Mert ő is tudja, amit én, azért. Szilárd, mint a szikla. Gyengébb pillanataimban, ha eszembe jutott, hogy ő még vár, ismét megerősödött bennem a bizonyosság.

KELLER Nézd, milyen szép nap van ma. Minek veszekedjünk?

KATE (*figyelmeztetőleg*) Ebben a házban senki se rendítse meg az ő hitét, Joe. Idegennek szabad. De sem az apának, sem a testvérnek nem.

KELLER (*kétségbeesve*) Hát mit akarsz? Mit tegyek?

KATE Azt akarom, hogy úgy viselkedjétek, mintha hazajönne. Mind a ketten úgy. Azt hiszed, nem figyeltelek benneteket, mióta Chris meghívta? Meg fogok akadályozni minden örültséget.

KELLER De Kate. . .

KATE Mert ha Larry nem jön vissza, én megölöm magam! Csak ne vess. Csak ne vess ki. (*A fára mutat*) Hát ez miért tört le épp aznap éjjel, amikor Annie visszajött? Nevethetsz, de az ilyesmi jelent valamit. Fönt hál az ő szobájában, s erre az emléke kettétörök. Ott van, nézd meg. (*Mellél a padra*) Joe. . .

KELLER Nyugodj meg.

KATE Segíts hinnem, Joe. Nem bírom tovább egyedül.

KELLER Nyugodj meg.

KATE A múlt héten is visszajött egy detroiti ember, aki régebben tűnt el, mint Larry. Te magad olvastad.

KELLER Jó, jó, csak nyugodj meg.

KATE Épp neked kell a legjobban hinned . . .

KELLER *(fölkáll)* Miért épp nekem?

KATE . . .nem szabad belefáradnod . . .

KELLER Miért épp nekem a legjobban?

BERT *(beront balról)* Keller bácsi! Keller bácsi! *(A kapu felé mutat)*
Tommy megint kimondta!

KELLER *(nem tudja, miről van szó)* Mit mondott? Kicsoda?

BERT Tommy. Azt a disznóságot.

KELLER Vagy úgy?

BERT Most majd letartóztatja? Én figyelmeztettem.

KATE *(váratlanul)* Hagyd ezt abba, Bert. Eredj haza. *(Bert hátrál, ahogy Kate közeledik felé)* Nincs itt semmiféle börtön.

KELLER Kate. . . *(Mintha azt mondaná: ugyan, miért ne higgye!)*

KATE *(dühösen Keller felé)* Nincs itt semmiféle börtön. Hagyd abba azt a börtönösdit.

Keller szégyenkezve, dühösen fordul el

BERT *(Kellerhez, Kate háta mögött)* Itt áll az utca sarkán.

KATE Eredj szépen haza, Bert. *(Bert sarkon fordul és kimegy a kapun. Kate meg van rendülve, a szava csöpös és sürgető)* Hagyd ezt abba, Joe. Az egész börtönösdit.

KELLER *(riadtan, idegesen)* Most nézd meg magad, nézd meg, hogy reszketsz.

KATE *(megpróbálja önuralmát visszanyerni, föl-alá jár, kezét tördeli)* Nem tehetek róla.

KELLER Talán bizony el akarok titkolni valamit? Mi a fene van veled, Kate?

KATE Én nem mondtam, hogy titkolnivalód van, csak azt mondtam, hogy hagyd abba! Rögtön hagyd abba!

A verandán megjelenik Ann és Chris. Ann huszonhat éves, szeretetre méltó, de tudja, hogy mit akar, s abhoz ragaszkodik is. Chris nyitja ki az ajtót előtte

ANN Helló, Joe bácsi!

Az egész társaság önkéntelenül elneveti magát, bár valamennyien igen jól ismerik egymást

CHRIS (*udvarias mozdulattal vezeti le Annt*) Ebből a levegőből szip-pants, kislány. Ilyet nem szívsz New Yorkban.

KATE (*önmagán erőt véve, szűvélyesen*) Annie, hol vetted ezt a kis ruhát?

ANN Nem tudtam ellenállni. Le is vetem mindjárt, mielőtt még tönkrenyúznám. (*Körbe forog*) Hogy tetszik? Háromheti fizetésem van benne.

KATE (*Kellerhez*) Hát nem ő a leg... (*Annhez*) Csodás! Egyszerűen CSO...

CHRIS (*anyjához*) De komolyan. Nem ő a legcsinosabb lány, akit életedben láttál?

KATE (*fia áradozása zavarba hozza, úgy nyeri vissza önuralmát, hogy elveszi tőle az aszpirint és a vizet*) Híztál egy kicsit, drágám, nem? (*Beveszi az orvosságot*)

ANN Hamar leadom én azt.

KELLER Ebadta, de jó lábad van!

ANN (*balra fut a kertéshez a fák között*) Jól megnőttek a fák.

KELLER (*leül*) Hát hiába, három év, Annie. Megvénültünk, gyermekeim.

KATE Mama hogy érzi magát New Yorkban?

ANN (*átbámul a fák között, kissé megbántva*) Mi az? Leszedtétek a függőágyat?

KELLER Dehogy, leszakadt. Két éve is van már.

KATE De még hogy! Joe egy könnyű ebéd után beledobta magát, és lepuffant.

ANN (*nevet, aztán visszafordul Jim udvara felé*) Ó, bocsánat!

JIM (*már az imént megjelent a kertésznél, szájában szivar, Ann kiáltására belép*) Örvendek a szerencsének. (*Chrishez*) Okos teremtésnek látszik.

CHRIS Ann... ez Jim... Doktor Bayliss.

ANN (*kezét ráx vele*) Chris leveleiből már egész jól ismerem.

JIM Ne higgyen neki, mindenkiről csak jót mond. Katonáéknál csak így hívták: Keller mama.

ANN El is hiszem. Tudja... (*Kate-hez*) Oly furcsa, hogy ő tőlünk jött ki. (*Chrishez*) Mintha megint gyerek lennék. Odaát van mama meg a papa. Te meg a bátyám algebrafeladatot csináltok, Larry pedig

az én házi feladatomat puskázza. Ó, visszahozhatatlan, drága, szép napok!

JIM Remélem, azért engem nem fog kilakoltatni.

SUE (*bekialt*) Jim, gyere csak! Mr. Hubbard vár a telefonnál.

JIM Megmondtam, hogy nem akarok...

SUE (*lány eréllyel*) Légy szíves, drágám! Jössz?

JIM (*beletörődik*) Jól van, Susie. (*Kelletlenül indul*) Jól van, jól van már... (*Annhez*) Most ismerkedtünk csak meg, de azért adnék egy jó tanácsot. Ha férjhez megy, soha – de még csak gondolatban se számolja, mennyit keres a férje.

SUE (*kint*) Jim!

JIM Megyek már. (*Megfordul és megy*) Megyek már.

KATE Én megmondtam már ennek az asszonynak, hogy tegye le a lantot. Közös érdekük lenne. (*Nevetés*) De hát Jim szereti ezt a zenebonát.

ANN (*hirtelen felélénkül, s mintha Kate meggyőzésére keresne szövetséget, megy oda Kellerhez, s ül az ölébe a kerti padra*) Menjünk ki a strandra vacsoráznil Hadd forduljon itt fel a ház, mint régen, mielőtt Larry elment.

KATE (*megindultan*) Hát gondolsz rá? Látjátok? (*Diadalmasan*) Mégis gondol rá!

ANN (*értetlen mosollyal*) Nem egészen értem, Kate.

KATE Semmi... Csak hogy épp... emlékszel még rá, eszedbe jut?

ANN Furcsa kérdés. Hogyne emlékeznék rá?

KATE (*a beszélgetés rossz irányt vett, újra kezdi. Föláll és Annhez lép*) Fölaggattad a ruháidat?

ANN Igen. (*Chrishez*) Nahát, te aztán összeszedtél jó egypár ruhát. Alig találtam helyet a szekrényben.

KATE Nem... Hát nem emlékszel? Az a Larry szobája.

ANN Hogy, a holmi is Larryé?

KATE Nem ismertél rá?

ANN (*lassan föláll, kissé megzavarodva*) Hát erre sose gondoltam volna... Hiszen még a cipők is ki vannak fényesítve!

KATE Igen, drágám. (*Kis szünet, Ann rámered. A feszültséget Kate úgy oldja fel, hogy pletyka-hangon kezd fecsegni, Ann derekára fonva a karját.*

Elsétálnak balra) Oly régóta várom, hogy egyszer jól kibeszélgessük magunkat, Annie... Mesélj valamit.

ANN Mit?

KATE Mindegy. Valami kedveset.

CHRIS *(élesen)* Úgy érti, hogy jársz-e el hazulról?

KATE Ugyan, hallgass.

KELLER Meg hogy akad-e köztük komoly.

KATE *(nevetve leül)* Fulladjatok meg mind a ketten.

KELLER Nem mehetsz már vendéglőbe ezzel az asszonnyal, Annie. Öt percen belül harminckilenc idegen ember ül az asztalnál, hogy elmondja neki egész élete történetét.

KATE Hát nem tehetek föl Annie-nek egy ilyen személyes kérdést?

KELLER Föltenni föltehetsz, de ne vágd vele fejbe. Te fejbe vágta, fejbe, fejbe!

Mind nevetnek

ANN *(Kate-bez. A fazék babot leveszi a székről, leteszi a földre, s a székebe ül)* Ne hagyd magad falhoz állítani. Kérdezz csak, amit akarsz. Mire vagy kíváncsi? Halljuk, pletykáljunk.

KATE *(a férfiakhoz)* Egyedül neki van esze. *(Annhez)* Anyád... nem válik el?

ANN Nem, most már beletörődött. Azt hiszem, hogy ha apám kiszabadul, együtt fognak élni. Persze New Yorkban.

KATE Nagyon helyes. Mert apád azért... bármi történt is, derék ember.

ANN Nekem mindegy. Ha anyám akarja, visszafogadhatja.

KATE És te? Te... *(Tagadólag rázza a fejét)* sokat jársz el hazulról?

Kis szünet

ANN *(finoman)* Úgy érted ezt, hogy várok-e még rá?

KATE Hát nem, azt nem kívánom, hogy várj rá, de...

ANN *(kedvesen)* De így gondoltad.

KATE Hát... így...

ANN Nem várok, Kate.

KATE (*elhalóan*) Nem?

ANN Nevetséges lenne. Komolyan képzeled, hogy ő még...

KATE Tudom, drágám, de ne mondd, hogy nevetséges, hisz az újságok is tele vannak ilyesmivel. Nem ismerem a New York-i lapokat, de a mienkben a múltkor volt egy féloldalas cikk valakiről, aki korábban tűnt el, mint Larry, és most előkerült Burmából.

CHRIS (*Annhez lép*) Az bizony nem nagyon kívánczozhatott haza, anyám.

KATE Milyen szellemes vagy.

CHRIS Burmában jól el lehet szórakozni.

ANN (*föláll és elsiklik Chris mögött*) Ilyet én is hallottam.

CHRIS Anyám, fogadni mernék, hogy te vagy az egyetlen asszony az országban, aki három év után még mindig...

KATE Biztos vagy benne?

CHRIS Biztos!

KATE Hát ha biztos vagy, biztos vagy. (*Egy pillanatra elfordítja a fejét*) Ezt nem mondja be a rádió, de én meg afelől vagyok biztos, hogy sokan vagyunk még, akik sötét, álmatlan éjszakákon várunk a funkra...

CHRIS Anyám, te teljesen...

KATE (*leinti*) Csak te ne okoskodj! Hagyd csak abba. (*Kis szünet*) Akad egypár dolog, amihez te nem értesz. Egyiktek sem ért. Egyet mondok, Annie, mélyen, a szíved mélyén te is csak visszavárod.

ANN (*határozottan*) Nem én.

KATE (*unszolva*) De a szíved mélyén, Annie.

CHRIS Azt talán ő tudja jobban.

KATE Ne hallgass rá. A szívedre hallgass. Csak a szívedre.

ANN És miért súgja azt a te szíved, hogy még él?

KATE Mert élnie kell.

ANN De miért, Kate?

KATE (*hozzálép*) Mert van olyan dolog, aminek lennie kell, és van olyan, ami nem történhetik meg. Ennek így kell lenni, mint ahogy a napnak fel kell kelnie. Mert van Isten. Ha nem lenne, minden megtörténhetnék. De mert ő van, bizonyos dolgok nem történhetnek meg. Én tudnám, Annie, éppúgy, mint ahogy azt is tudtam, amikor ő (*Chrisre mutat*) belekerült abba a rémes csatába. Megírta? Benne volt

az újságban? Nem, de aznap reggel nem tudtam fölkelni az ágyból. Kérdezd csak meg Joe-t. Aztán hirtelen minden megvilágosodott előttem. Ő pedig majdnem elesett aznap. Ann, te is tudod, hogy nekem van igazam.

ANN *(ott áll egy darabig, nem szól, aztán remegve fordul meg, hátramegy)*
Nincs.

KATE Iszom egy kis teát.

Balról megjelenik Frank egy létrával

FRANK Annie! *(Előrejön)* Te vagy az? Nahát!

ANN *(kezét fog vele)* Hova lett a hajad, Frank?

KELLER Kihullt a gondoktól.

FRANK Nahát!

KELLER Nélküle már föl se tudnának kelni a csillagok.

FRANK *(nevet)* Asszonyosabb lettél. Érett nő.

KELLER Ne izgulj, Frank, nős vagy te már!

ANN *(nevetés közben)* Még mindig szatócskodsz?

FRANK Hát persze. De attól még elnök is lehetek. Hogy van a bátyád? Úgy hallom, ledoktorált.

ANN George-nak már saját irodája van!

FRANK Ne beszélj! *(Gyászosan)* És apád? Még mindig...

ANN *(közbevág)* Jól van. Majd átugrom Lydiához is.

FRANK *(részvevően)* Mondd csak, nem számíthat apád hamarosan kegyelemre?

ANN *(növekvő ellenszenvvel)* Őszintén szólva, nem is tudom...

FRANK *(rendületlenül védelmezi Ann apját)* Ami a szívemen, az a számon: kéne lenni egy olyan törvénynek, hogy ha lefognak egy olyan embert, mint a te apád, vagy végezzék ki, vagy bocsássák szabadon egy év után.

CHRIS *(félbeszakítja)* Segítsek a létrát vinni, Frank?

FRANK *(ez hat rá)* Köszönöm, majd én... *(Fölkapja a létrát)* Ma este befejezem a horoszkópot, Kate. *(Zavartan)* Remélem, találkozzunk még, Ann, remek színben vagy. *(Kimegy, a többiek Annre néznek)*

ANN *(lassan leül a karosszékebe, Chrishez)* Még mindig beszélnek a pápáról?

CHRIS (*hozzálép, és leül a széke karfájára*) Senki sem beszél róla.

KELLER (*fönláll, Annhez lép*) Elmúlt, elfelejtették, gyermekem.

ANN Mondjátok meg. Mert inkább senkit se lássak a telepről, mint hogy újra elkezdjék...

CHRIS Az ugyan ne aggasszon...

ANN (*Kellerhez*) Emlékeznek még az ügyre? Beszélnek róla?

KELLER Egyvalaki beszél csak róla, az én feleségem.

KATE Mert rendőrösdit játszol a gyerekekkel. Egyebet se hallanak rólad a szülők, mint azt, hogy börtön, börtön, börtön.

KELLER Ugyanis az történt, hogy amikor hazakerültem a fegyházból, a gyerekek megrohantak – tudod, milyenek a gyerekek. Én voltam a börtönszakértő. (*Nevet*) Idő múltával összezavarták a dolgokat...

Így lettem végül is detektív. (*Nevet*)

KATE Csakhogy nem ők zavarták össze a dolgokat. (*Annhez*) Ő gyárt rendőrijelvényeket konzervdobozból.

Nevetés

ANN (*bámulja őket boldogan, fönláll, Keller vállára fonja a karját*) Nahát, de jó, hogy már nevetni tudtok az egészen.

CHRIS Miért, mit vártál?

ANN Az utolsó emlékem a telepről egy szó volt: „Gyilkosok!” Kate, emlékszel még rá? Mrs. Hammond megállt a házunk előtt, és ezt a szót ordította... Hát ő megvan még?

KATE Mindenki megvan.

KELLER Ne hallgass rá. Minden szombat este ebben a lugasban pókerezik az egész banda. Akik akkor kikiáltottak gyilkosnak, azok szoktak most kizsebelni.

KATE Ne bolondítsd Annie-t, úgyis nagyon érzékeny. (*Annhez*) Bizony, emlékeznek még apádra. Vele (*Joe-ra mutat*) más a helyzet: őt fölmentették, de a te apád még most is ül. Ezért is nem örültem az első pillanatban, hogy jössz. Őszintén szólva, tudom, hogy milyen érzékeny vagy, és meg is mondtam Chrisnek, hogy...

KELLER Ide figyelj: azt kell tenned, amit én tettem, akkor nem lesz semmi baj. Hazaérkeztem, kiszállok a kocsiból – de nem a ház előtt, hanem a sarkon. Kár, hogy nem láttad, Annie, meg te, Chris, az

volt csak valami. Mindenki tudta, hogy aznap szabadulok. Tele minden ablak. Képzeljétek csak el, senki sem hitte, hogy ártatlan vagyok. Azt mesélték, hogy nagy küzdelembe került, míg fölmentetek. Na, kiszállok a kocsiból, végigmegyek az utcán. Lassan, mosolyogva. A fenevad. Én voltam a fenevad. Az ipse, aki repedt hengerfejeket adott el a Légierőnek, az ipse, aki miatt huszonegy P-40-es gép lezuhant Ausztráliában. Gyerekek, ahogy ott végigsétáltam az utcán, olyan bűnös voltam, mint a fene. Csakhogy nem voltam bűnös, zsebemben a bírósági végzés, a bizonyság, így sétáltam... így jöttem el az ablakok alatt. Eredmény? Egy év múlva ismét az enyém volt a legjobb üzem az államban, újra megbecsülnek, jobban, mint valaha.

CHRIS (*bámulattal*) Vasmarkú Joe.

KELLER (*most már nagy eréllyel*) Igenis, vasmarokkal lehet kikészíteni őket. (*Annhez*) Nagy számárság volt, hogy elmentetek innen. Ugyancsak kemény dolga lesz apádnak, ha kiszabadul. Épp azért azt tanácsolom, hogy igenis, jöjjön csak vissza ide a telepre.

KATE (*fájdalmasan*) Hogy is jöhetnének vissza?

KELLER Nem lesz ennek vége addig, amíg vissza nem jönnek. (*Annhez*) Míg csak az emberek újra le nem ülnek vele kártyázni, beszélgetni, nevetgélni. Egy kártyapartner nem lehet gyilkos. Ha legközelebb írsz neki, írd meg ezt, amit most mondtam. (*Ann rámered*) Értesz engem.

ANN (*meglepetve*) Nem haragszik rá?

KELLER Sohasem hittem abban, hogy keresztre kell feszíteni embereket.

ANN (*zavarodottan*) De hisz társak voltak, és ő húzta be magát is a mocsokba.

KELLER Hát csókolózni éppen nem fogunk, de megbocsátani meg kell.

ANN Hogy se maga, se Kate... nem érznek valami...

KELLER (*Annhez*) Legközelebb, ha írsz apádnak...

ANN Nem írok neki.

KELLER (*nyersen*) Hát mégis, olykor-olykor...

ANN (*szégyenkezve, de határozottan*) Nem, egyetlenegyszer sem írtam neki. A bátyám sem. (*Chrishez*) Mondd, jól tettem?

CHRIS Megölt huszonegy pilótát.

KELLER Micsoda beszéd ez?

KATE Hogy lehet így beszélni egy emberről?

ANN Hát mit mondhat egyebet? Mikor apámat elvitték, utánamentem, meglátogattam minden látogatónapon. Napokig sírtam. Amíg csak meg nem kaptuk az értesítést Larry felől. Akkor végre megértettem. Ilyen embert nem szabad sajnálni. Apám, vagy sem, az illet csak egyféleképpen lehet megítélni. Tudatosan olyan alkatrészt adott ki, hogy attól lezuhant a repülőgép. És hátha Larry is ilyenben ült?

KATE Ezt vártam. *(Hozzá lép)* Nagyon kérlek, hogy ezt, amíg csak itt vagy, ne említsd többé.

ANN Nem értelek. Én azt hittem, te is haragszol rá.

KATE Amit apád tett, annak semmi köze Larryhez, de semmi.

ANN Nem tudhatjuk.

KATE *(igyekszik még uralkodni magán)* Amíg itt vagy...

ANN *(zavartan)* De Kate...

KATE Verd ki a fejedből...

KELLER Mert...

KATE *(gyorsan Kellerhez)* Ennyi épp elég. *(Fejét fogva)* Inkább gyere be, igyál meg te is velem egy csésze teát. *(Megfordul, felmegy a lépcsőn)*

KELLER *(Annhez)* Így biztos, hogy...

KATE *(élesen)* Nem halt meg, nincs több vita. Gyere!

KELLER *(dühösen)* Egy pillanat! *(Kate sarkon fordul és bemegy a házába)* Nézd csak, Annie...

CHRIS Jól van, apám, ne is mondd tovább...

KELLER De nem, hát nem szabad ezt hinnie. Annie...

CHRIS Torkig vagyok ezzel a témával, hagyjuk abba.

KELLER Hát azt akarod, hogy tovább is ezt higgye? *(Annhez)* Olyan hengerfej csak P-40-es gépbe került. Hát mi bajotok? Larry sohasem repült P-40-esen.

CHRIS Hát kik repültek P-40-esen? Disznók?

KELLER Az az ember ostoba volt, de ne mondjátok rá, hogy gyilkos! Van neked eszed? Nézd meg, mit művelsz ezzel a lánnyal. *(Annhez)* Ide hallgass, képzelj csak el, mi volt az üzemben a háború alatt. Tudjátok meg: bolondokháza. Az őrnagy félóránként telefonált a hengerfejekért. Megőrijtettek a telefonnal. Még ki sem hültek, úgy

raktuk fel a teherautóra egyiket a másik után. Nahát, emberi szemmel kell ezt nézni, emberileg. Hirtelen kijön egy tétel, mind repedt. Ez előfordul minden üzemben. Finom, hajszálvékony repedés. Hát jó... Mármost apád... Mármost apád kisember, fél minden haragos szótól. Mit szól majd az őrnagy? Fél napi termelésnek lóttak... Mit szólok én? Értitek, mit mondok? Emberileg. *(Kis szünet)* Előveszi hát a szerszámot, és... elsimítja a repedést. Jól van, hiba volt, súlyos hiba, de hát egy kisember így segít magán. Ha aznap kimehettem volna, megmondom neki: dob a fenébe, nem megyünk tönkre belé. De egyedül félt. És én tudom, hogy nem akart ártani vele. Hibának hiba ez, de nem gyilkosság! Nem szabad ezt hinned róla. Értitek már? Nem igazság.

ANN *(rápillant)* Felejsük el, Joe bácsi.

KELLER Egymás melletti két cellában voltunk, amikor ez a hír jött Larryről. Tudod, hogy sírt, Annie, sírt fél éjszaka.

ANN *(megindultan)* Sírhatott volna egész éjjel.

Szünet

KELLER *(szinte dühödten)* Annie, igazán nem értelek, hogy még...

CHRIS *(idegesen félbeszakítja)* Abbahagyod végre?

ANN Ne kiabálj, hisz jót akar.

KELLER *(mosolyogva öleli magához)* Ez az én véleményem. Csapjunk egy jó murit.

CHRIS Pezsgővel!

KELLER Akkor munkára föl! Telefonálok Swansonhoz, asztalt fogllok. Ma este mulatunk, Annie.

ANN Ne ijesztgessen.

KELLER *(Chrishez, Annre mutatva)* Ez éppen megfelel, ez a kislány...

Kérem, csomagolja be. *(Nevetnek, fölmege a verandára)* Szép a lábad, Annie... ma este mindenki berúgjon aztán... *(Chris felé mutat)* Nézd csak, hogy elpirult. *(Nevetve bemegy a házba)*

CHRIS *(utánakiált)* Idd meg a teádat, Casanova. *(Annhez)* Nagyszerű pofa, mi?

ANN Rajtad kívül nem ismerek senkit, aki szeretné a szüleit.

CHRIS Tudom, kiment a divatból.

ANN (*birtelen elkomorul*) Pedig úgy volna rendjén. (*Körülnéz*) Tudod, milyen kedves hely ez? Milyen lágy a levegő!

CHRIS (*reménykedve*) Nem bántad meg, hogy eljöttél?

ANN Nem, azt nem. De nem maradok itt.

CHRIS Miért?

ANN Először is, mintha anyád azt mondta volna, hogy menjek el.

CHRIS Hát...

ANN Te is észrevetted... Meg aztán te, mintha te...

CHRIS Mintha én...?

ANN Hát... mintha meg lennél zavarodva, mióta én beállítottam.

CHRIS Az a hiba, hogy rá akartam szólni legalább egy hetet, míg mi ketten szépen lassan összeemelegszünk. Csakhogy ők biztosra veszik, hogy kettőnk közt már minden el van intézve.

ANN Tudtam, hogy így lesz. Legalábbis anyád részéről.

CHRIS Honnan tudtad?

ANN Az ő feje szerint mi egyébért jöhettem volna?

CHRIS Hát... a tied szerint? (*Ann fűrkészve nézi*) Azt nyilván sejtet, hogy én ezért hívtalak.

ANN Úgy sejtet, hogy én meg ezért jöttem.

CHRIS Ann, szeretlek. Nagyon szeretlek. Szeretlek. (*Szünet. Ann nem szól*) Nincs fantáziám, nem tudom ezt másként mondani. Tudom, hogy megzavartalak. (*Ann várakozóan nézi*) Nem itt akartam ezt elmondani neked, hanem valami soha nem látott helyen... ahol tökéletesen újak lennének egymásnak. Itt valahogy nem jól hangzik. Ebben a kertben, ebben a székben. Nem akarom, hogy bármiről is lemondj miattam. Akarsz a feleségem lenni?

ANN (*megöleli*) Akarok, Chris, évek óta ezt akarom.

CHRIS Ő már örökre elment. Bizonyos vagy benne.

ANN Már két éve egyszer majdnem férjhez mentem.

CHRIS És miért nem mentél?

ANN Akkor kezdted írni nekem...

Kis szünet

CHRIS Ilyen régóta gondolsz erre?

ANN Azóta mindennap.

CHRIS Miért nem tudtad velem?

ANN Vártam rád, Chris. Addig sohasem írtál. Mikor meg végre írtál, mi volt benne? Csupa általánosság.

CHRIS *(a bázára néz, aztán a lányra. Remeg)* Csókolj meg, Ann. Csókolj meg... *(Megcsókolják egymást)* Istenem, megcsókoltalak. Megcsókoltam Annie-t. Milyen régen várom, hogy megcsókolhassalak.

ANN Ezt sohasem bocsátom meg neked. Miért váráttál évekig? Csak ültem egy helyben, és azon tűnődtem, nem vagyok-e örült, hogy mindig rád gondolok.

CHRIS Annie, most végre kezdjük az életünket. Szeretnék nagyon boldoggá tenni. *(Megcsókolja, de a testük nem ér össze)*

ANN *(kissé zavartan)* Ne csak így...

CHRIS Ez a csók...

ANN A Larry bátyjáé volt. De most add a magadét, Chris. *(A fiú hirtelen elszákad tőle)* Mi bajod, Chris?

CHRIS Gyerünk el innét. Egyedül akarok maradni veled.

ANN De mi baj, Chris? Az anyád?...

CHRIS Dehogy... egészen másvalami...

ANN Mi az a valami?... A leveleidben is éreztem valami szégyenkezést.

CHRIS Csak volt, már elmúlt.

ANN Mondd el, mi az.

CHRIS Nem tudom, hol kezdjem. *(Mégfogja a lány kezét)*

ANN Így nem fog menni.

Kis csend

CHRIS *(eleinte nyugodtan, tárgyilagosan beszél)* Minden annyi egyébvel van összegubancolódva... Emlékszel, odaát Európában századpáncsnok voltam.

ANN Persze, tudom.

CHRIS Odavesztek az embereim.

ANN Hányan?

CHRIS Majdnem mind.

ANN Szegények.

CHRIS Betelik egy kis időbe, amíg ezt megemészti az ember. Mind

remek gyerek volt. Egyszer például napokig esett az eső, jön az egyik fiú, hozza nekem az utolsó pár száraz zokniját. Bedugja a zsebbe. Ez csak apróság, de... mind ilyenfajta gyerek volt. Nem hogy meghaltak: föláldozták magukat egymásért. Szó szerint, ahogy mondom. Ha csak egy kicsivel önzőbbek, ma is itt lennének. S ahogy a szemem láttára pusztult el egyik a másik után, az jutott eszembe, pusztul itt minden és mindenki, de valami új dolog születik. Valami felelősségérzet. Ember az emberért. Értesz engem? Ezt kell megmutatni, ezt kell az emberek elé állítani, intő példának, emlékeztetőnek, hogy mindenki észrevegye, és ahhoz mérje magát. Ember az emberért. (*Szünet*) Aztán hazajöttem, és senki se hitt nekem. Á... itt-hon semmi értelme sem volt az egésznek, annyiba se vették, mint egy autóbusz-balesetet. Beálltam dolgozni apámhoz, meg ehhez a patkánynépséghez. De valami... hogy is mondjam... valami szégyent éreztem. Mert senki sem változott meg. Itt minden gyerekből balek lesz, ha felnőtt. Szégyelltem, hogy élek, hogy előveszem a csekkönyvet, vezethetem az új kocsit, láthatom az új hűtőszekrényt. Úgy éreztem, hogy ezeket a tárgyakat meg lehet keresni egy háborún, de ha kocsiba ülsz, arra kell gondolnod, hogy ez is az emberi közöség műve – ember az emberért, s ettől a pusztá gondolatától is már egy picivel jobb leszel. Mert ha nem így gondolkozol, amid csak van, azt mind raboltad, vér tapad hozzá. Ilyesmi pedig nem kell nekem, nem, még akkor sem, gondoltam, ha te vagy az a valami.

ANN És még most is ezt érzed?

CHRIS Most kívánlak téged, Annie.

ANN Soha többé nem kell ezt érezned. Jogod van mindenhez. Mindenhez, Chris, érted? Beleszámítva engem is... Nem kell szégyellned a pénzedet. Sőt, büszke lehetsz rá: százával repülnek a gépek, amelyeken apád is dolgozott. Ezért csak megérdemli a pénzt az ember...

CHRIS Ó, Annie, Annie... Én vagyont szerzek neked!

KELLER (*kint*) Halló... Igen, hát persze.

ANN (*mosolyogva*) Mit kezdjek én a vagyonnal?

Összecsókolóznak, Keller kilép a házból

KELLER (*bátrabök a ház felé*) Hé, Ann! A bátyád... (*Azok szétrebbennek, Keller lejön, hamiskásan*) Mi az, farsang van?

CHRIS (*leinti, tudja, hogy hosszú ugratásra van kilátás*) Jó, jó.

ANN Hát szabad így ránk törni?

KELLER Én bizony nem tudtam, hogy farsang van. (*Körülnéz*) Hol a szerpentin?

CHRIS (*kedvesen*) Jó, már mondtad egyszer.

KELLER Most, hogy már tudom, csörgősipkát húzok a fejemre.

ANN (*szívélyesen*) Szellemes az öreg!

CHRIS George Bernard Shaw mint elefánt.

KELLER George! Ezt jól kicsókolóztatok a fejből. A bátyád van a telefontól!

ANN (*meglepődve*) A bátyám?

KELLER Ehem, George. Interurbán.

ANN Mi az, valami baj történt?

KELLER Nem tudom, Kate beszél épp vele. Siess, mert öt dollárt is képes elbeszélgetni.

ANN (*egyet lép, de aztán visszajön Chrishez*) Talán anyádnak nem kéne megmondani. A vita gyöngé oldalam.

CHRIS Estig várunk. Majd vacsora után. Ne izgulj. Bíz csak rám.

KELLER Mit sustorogtok ott?

CHRIS Menj csak. (*Ann kelleetlenül bemegy a házba*) Összeházasodunk, apám. (*Keller bizonytalanul bólint*) Nem is szólsz hozzá semmit?

KELLER (*zavartan*) Nagyon örülök, Chris. Éppen... George Columbusból beszél.

CHRIS Columbusból?

KELLER Szólt neked Annie, hogy épp ma ment meglátogatni az apjukat?

CHRIS Nem, biztosan ő se tudott róla.

KELLER (*feszengve*) Chris, gondolod, hogy elég jól ismered ezt a lányt?

CHRIS (*megbántódva, szemrehányóan*) Micsoda kérdés?

KELLER Csak úgy furcsállom. George évekig felé sem nézett az apjának. Aztán egyszerre ő odamegy, a lány meg idejön.

CHRIS Na és?

KELLER Bolondság, de az jutott eszembe, hogy nem készül valamire ellenem ez a lány?

CHRIS (*dühösen*) Nem értelek. Miről beszélsz?

KELLER (*valamivel barciasabban*) Csak mondom. Az az ember körömszakadtáig azon igyekezett, hogy rám kenje az egészet. Ez meg az ő lánya. Vajon nem azért küldték, hogy kinyomozzon valamit?

CHRIS (*felfortyan*) Miért? Hát van itt nyomoznivaló?

ANN (*bent a telefonba*) Miért vagy ilyen izgatott? George! Mi történt?

KELLER Arra gondolok, hogy pusztá zaklatásból felújíthatják a pört, hogy nekünk is ártsanak.

CHRIS Apám, hogy képzelsz ilyet Annról?

ANN (*még mindig a telefonba*) De hát mit mondott neked, az isten szerelméért?

KELLER Nem lehet, mi? Te csak tudod.

CHRIS Egészen megzavarsz, apám...

KELLER (*szavába vág*) Jó, hát felejtsd el, ne törődj vele. (*Fel-alá jár, hevesen*) Azt akarom, hogy tisztán indulj, Chris. Új cégjelzést: Christopher Keller Rt.

CHRIS (*feszengve*) Elég jó a J. O. Keller is.

KELLER Majd megbeszéljük. Új házat is építék neked, utcai bejárat. Szeretném, ha terjeszkednél, Chris, ha fölhasználnád, amit szerztem neked... (*Szorosan ott áll mellette*) Boldogan, Chris, szégyenfolt nélkül, mondom, örömmel!

CHRIS (*megindultan*) Én is így akarom.

KELLER (*megrendülten*) Csak mondd is nekem.

CHRIS Miért?

KELLER Mert néha azt hiszem, hogy... szégyelled a pénzt.

CHRIS Nem, ne hidd.

KELLER Mert jó pénz ez, becsülettel szerzett pénz.

CHRIS (*kissé megriad*) Nem kell bizonygatnod.

KELLER (*erőt vesz megindultságán, s ismét megtelik önbizalommal. Kedvesen nyakon ragadja a fiát, és elszántan nevet*) Na, Chris, majd én megdolgozom anyádat. Úgy leitatom este, hogy akár valamennyien megházasodhatunk. (*Karját kitarva lép odébb*) Lesz itt olyan lagzi, gyermekem, amelyet még nem látott a világ! Pezsgő, szmoking!

Ann hangja szaktítja félbe, kihallatszik a házból, ahogy telefonál

ANN Mert egyszerűen izgatott vagy, és nem tudsz uralkodni magadon. *(Kate kijön a házból)* Hát mit mondott, az isten szerelmére? *(Szünet)* Jó, csak gyere. *(Szünet)* Igen, mindenki itthon van, senki sem fut el előled, és igyekezz fékezni magad. Jó, jó, szervusz. *(Rövid szünet, amíg visszateszi a kagylót és kijön)*

CHRIS Történt valami?

KELLER Idejön?

ANN A hétórással. Columbusban van. *(Kate-hez)* Azt mondtam neki, hogy jöhet.

KELLER Hát persze! Csak nem beteg apátok?

ANN *(zavartan)* Nem, George nem mondta. Én... *(Elbessenti zavarát)* Nem értem, mi ez, de biztosan valami szamárság. Hisz ismeritek. *(Chrishez lép)* Fordulhatnánk egyet a kocsival, vagy csináljunk valamit...

CHRIS Jó. Add ide a kulcsot, apám.

KATE Menjete a parkba. Most nagyon szép arra.

CHRIS Gyerünk, Ann. *(Visszaszól)* Nem maradunk sokáig.

ANN Viszontlátásra! *(El, Chris után, a kapu felé)*

Kate lejön Kellerhez, és rászzegezi a szemét

KELLER Jó mulatást. *(Kate-hez)* Mit akar George?

KATE Reggel óta Steve-nél van Columbusban, és azt mondja, hogy azonnal találkoznia kell Annie-vel.

KELLER Minek?

KATE Nem tudom. *(Figyelmeztetően)* Ő most már ügyvéd, Joe. George ügyvéd. Évek óta még csak egy levelezőlapot sem írt az apjának. Egyetlen lapot sem, amióta visszajött a frontról.

KELLER Hát aztán!

KATE *(kirobbanó feszültséggel)* Hirtelen odarepült hozzá New Yorkból.

KELLER Na és?

KATE *(remegve)* Miért?

KELLER Nem vagyok én gondolatolvasó.

KATE De Joe, mit üzenhetett neki Steve, hogy repülőgéppel ment hozzá?

KELLER Sokat törődöm én a Steve üzeneteivel.

KATE Bizonyos vagy ebben, Joe?

KELLER (*riadtan, de baragosan*) Bizonyos.

KATE (*szorosan melléül*) Okos légy, Joe, ha jön a fiú. Okos légy.

KELLER (*elszántan*) Egyszer s mindenkorra megmondtam a magamét. Én bizonyos vagyok.

KATE (*bizonytalanul bólogat*) Akkor jól van. (*Feláll*) De azért okos légy.

Keller reménytelen dübvel néz rá. Megfordul. Fölmegy a verandára, be a házba, hevesen bevágja maga mögött az ajtót. Kate visszaül, és mereven bámul maga elé

FÜGGÖNY

II. FELVONÁS

Aznap este szürkületkor. Mikor a függöny felmegy, Chris épp befejezi a fa lefűrészelését a törésnél, csak a törzscsonk marad ott. Jó nadrág, fehérek cipő van rajta, ing nincs. A lefűrészelt koronát bátraviszi a fasorba, s épp eltűnik vele, amikor Kate kijön a verandára. Lejön, néz utána. Pongyolában van, tálcán egy kancsó grape-fruit levet hoz, és poharakat, mindegyikben szalmaszál

KATE (*Chris után kiált*) A jó nadrágban kell ezt csinálnod? (*Lejön a lugasba, a tálcát az asztalra teszi, nyugtalanul körülnéz, megtapintja a kancsót, elég hideg-e. Chris visszapötyög, kezét tisztogatja*) Mintha világosabb lenne, amióta ez nincs.

CHRIS Miért nem öltöztél föl?

KATE Fullasztó a hőség odafönn, készítettem egy kis grape-fruit levet Georgie-nak. Ezt szereti. Nem akarsz megkóstolni?

CHRIS (*türelmetlenül*) Hát csak öltözz föl. Apa meg mit alszik ilyen soká? (*Tölt magának*)

KATE Rosszkedvű. És ha rosszkedvű, szeret aludni. (*Szünet, Chris szemébe néz*) Olyan buták vagyunk mi, Chris. Egyszerű emberek, apád is, én is. Nem értünk semmihez, jó lenne, ha te vigyáznál ránk.

CHRIS Ugyan, csacsóság. Mi van itt félnivaló?

KATE Steve a törvénytörés után az utolsó pillanatig kitartott amellett, hogy apád vette őt rá, azért tette. Ha ezt a pört felújítják, én belepusztulok.

CHRIS George egy kis hülye, anyám. Csak nem veszed komolyan?

KATE Ez a család gyűlöl minket. Talán még Annie is...

CHRIS De anyám...

KATE Azt hiszed, hogy amiért te mindenkit szeretsz, téged is szeret mindenki?

CHRIS Jól van, csak ne izgasd magad. Bíz rád az egészet.

KATE Ha majd George megy, küldd el vele Annie-t is.

CHRIS (*közömbösen*) Annie aztán ne aggasszon.

KATE Ő is a Steve lánya.

CHRIS Hagyd ezt már! Gyerünk.

KATE (*a ház felé mennek*) Nem is képzeled, hogy az emberek mennyire tudnak gyűlölni. Gyűlöletből még a világot is darabokra tépnék.

Ann felöltözve kilép

CHRIS Nézd csak! Ő már felöltözött... (*Anyjával együtt indulnak a veranda felé*) Csak felveszek egy inget.

ANN (*elfogódottan*) Jobban vagy, Kate?

KATE Jobban, rosszabbul – nem sokat számít. Van olyan ember, aki mentől tovább betegeskedik, annál tovább él. (*Bemegy a házba*)

CHRIS Jaj, de szép vagy!

ANN Majd este megmondjuk neki.

CHRIS Meg hát, emiatt ne izgulj.

ANN Bár már most megmondhatnánk. Én nem tudok színészkedni. Összeszorul a gyomrom.

CHRIS Ez nem színészkedés, csak megvárjuk, amíg jobb hangulatban lesz.

KATE (*a házban*) Joe, egész álló nap aludni akarsz?

ANN (*nevetve*) Egy nyugodt ember van itt, apád. Alszik, mint a bunda.

CHRIS Én is nyugodt vagyok.

ANN Igazán?

CHRIS Ide nézz. (*Kinyújtja a kezét és remegteti*) Szólj majd, ha George befut. (*Bemegy a házba*)

Ann céltalanul lödörög, aztán odasodródik a fatönckhöz, odamegy, habozva, elgondolkozva érinti meg a törés helyét. Kint Lydia kiáltása hallatszik: „Johnny, gyere, kész a vacsora!” Sue belép balról, s ahogy meglátja Annie-t megáll

SUE Nincs itt a férjem?

ANN (*riadtan fordul meg*) Ó!

SUE Bocsásson meg.

ANN Semmi baj... Csak kicsit ijedős vagyok a sötétben.

SUE (*körülnéz*) Kezd sötétedni.

ANN A férjét keresi?

SUE Szokás szerint. (*Kényszeredett nevetéssel*) Annyit van itt, hogy utóbb még lakbért kérnek tőle.

ANN Senki sem volt még felöltözve, hát ő ment ki kocsival az állomásra a bátyáért.

SUE Itt a bátyja?

ANN Minden percben jöhet. (*Szünet*) Nem iszik egy kortyot?

SUE Köszönöm, kérek. (*Ann az asztalhoz lép, tölt*) A férjem. Ahhoz melege volt, hogy engem levigyen a strandra. A férfiak olyanok, mint a gyerekek: a szomszédok kedvéért mindig lenyelik a békát.

ANN Kellérének mindenki szokott szívességet tenni. Így volt ez, amióta az eszemet tudom.

SUE Különös. Azért jön a bátyja, hogy magát férjhez adja?

ANN (*odaadja a poharat*) Nem tudom. Lehet.

SUE Izgatott, mi?

ANN A férjhezmenetel minden lány számára nagy kérdés.

SUE Persze lánya válogatja. De hogy magának miért olyan nagy kérdés, azt nem tudom.

ANN Én is válogathattam volna...

SUE Azt gondolom. De így romantikus... nekem legalábbis szokatlan, hogy valaki a vőlegénye testvéréhez menjen.

ANN Lehet. Talán csak azért teszem, mert valahányszor szükségem volt valakire, aki megmondja nekem az igazat, mindig Chris jutott az eszembe. Ha ő mond valamit, arról tudhatja az ember, hogy úgy is van. Megnyugtató az ilyen férfi.

SUE Meg pénze is van. Az fontos, higgye el.

ANN Az nem sokat izgat.

SUE Meg fog lepődni, de minden a pénzen fordul meg. Én egy segéd-orvoshoz mentem, az én fizetésemből éltünk. Hiba volt, mert mihelyt a nő tartja el a férfit, a férfi tartozik neki valamivel. Tartozni pedig nem lehet egy kis harag nélkül. (*Ann nevet*) Ez az igazság.

ANN Egyébként azt hiszem, a doktor ragaszkodik magához.

SUE Föltétlenül. Csakhogy nem jó az, ha egy férfi mindig maga előtt látja a rácsot. Jim folyton azt hiszi, hogy börtönben ül.

ANN Ó...

SUE Épp azért szeretnék magától egy apró szívességet kérni... ami nekem nagyon fontos lenne.

ANN Ha rajtam áll, szívesen megteszem.

SUE Magán áll. Költözzenek másfelé.

ANN Bolondozik velem?

SUE Nagyon is komolyan beszélek. Férjemet boldogtalanná teszi Chris társasága.

ANN Hogyhogy?

SUE Jim jól kereső orvos. De a fejébe vette, hogy kutatómunkával kéne foglalkoznia. Fölfedezni mindenfélét. Érti?

ANN Na és az nem jó?

SUE Kutatómunkával heti huszonöt dollárt lehet keresni, mínusz köpeny mosás. Fel kéne adni érte a mostani életnévót.

ANN Mi köze ehhez Chrisnek?

SUE *(növekvő ellenszennvel)* Chris megkívántatja az emberekkel, hogy jobbak legyenek, mint amilyenek lehetnek. Így hat az emberekre.

ANN És ez rossz?

SUE A férjemnek családja van, drágám. Ahányszor csak találkozik Chrisszel, mindig úgy érzi, hogy megalkuvó, mert nem mondott le mindenről a kutatás kedvéért. Mintha maga Chris vagy bárki más nem is lenne megalkuvó. Jimnek ez évente visszatérő rögeszméje. Mindig talál valakit, akit bálványozhat.

ANN Talán igaza van az urának. Én sem képzelem, hogy Chris félisten, de...

SUE Maga is tudja, kedves, hogy nincs rendjén a szénája?

ANN Azt már nem! Chris...

SUE Csak nézzünk a mélyére! Chris az apjánál dolgozik, ugye? Minden héten abból az üzemből kapja a fizetését.

ANN Na és?

SUE Még azt kérdi, hogy na és?

ANN Persze hogy ezt kérdem. *(A kitörés szélén)* Nagyon furcsállom az ilyen rejtett gyanúsítást.

SUE Furcsállja?

ANN Chris nem fogadna el öt centet, ha ott valami nem lenne rendjén.

SUE Maga csak tudja.

ANN Persze hogy tudom. És nagyon rossz néven veszem, amit mondott.

SUE *(közeledik felé)* Tudja, drágám, mit veszek én rossz néven?

ANN Ne veszekedjünk, kérem.

SUE Rossz néven veszem, hogy itt él mellettünk a Szent Család, s attól mindjárt én leszek az egyik lator. Hát ezt.

ANN Ezen aztán nem segíthetek.

SUE Kicsoda ő, hogy tönkretetheti mások életét? Mindenki tudja, hogy Joe csak súlyos küzdelem árán került ki a börtönből!

ANN Ez nem igaz!

SUE Hát akkor miért nem megy el egy kicsit beszélgetni az emberekkel? Menjen csak, beszéljen velük. Nincs a telepen egyetlenegy sem, aki ne tudná az igazat.

ANN Szemenszedett hazugság! Mindenki idejár kártyázni, és...

SUE Úgy? Mert becsülik az esztét. Becsülöm én is, Joe ellen nincs is semmi kifogásom. De ha Chris azt kívánja valakitől, hogy vegye föl a szőrcsuhát, akkor előbb ő is vesse le a szmokingját. Ezzel a hazug idealizmusával már egészen megvadította a férjemet, s egyszer az én türelmemnek is vége szakad! (*Chris kilép a verandára, ing és nyakkendő van rajta. Sue hirtelen megfordul, mosolyogva*) Helló, Chris... Hogy van a mama?

CHRIS Azt hittem, George jött meg.

SUE Nem, csak mi vagyunk.

CHRIS (*kijön*) Susie, megtenne nekem egy szívességet? Menjen föl anyámhoz, és próbálja megnyugtatni. Egészen magánkívül van.

SUE Még mindig nem tud a maguk dolgáról?

CHRIS (*mosolyogva*) Azt hiszem, érzi. Hisz ismeri anyámat.

SUE (*befelé indul*) Persze, ő oly érzékeny.

CHRIS Talál ott fönt valamit az orvosságos szekrényben.

SUE Majd beadok neki valamit. (*A verandán*) Kate miatt nem kell aggódni. Egy-két pohár ital, egy kis tánc... meg fogja szeretni Annie-t. (*Annhez*) Hisz maga méltó párja Chrisnek. (*Chris nevet*) Nem kell megijedni, csak azt akartam mondani, hogy egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz. (*Bemegy*)

CHRIS Érdekes asszony, mi?

ANN Ehem, nagyon érdekes.

CHRIS Nagyszerű ápolónő, tudod?

ANN (*feszülten, de fékezni igyekszik magát*) Azóta sem hagytad abba?

CHRIS (*érzi, hogy baj lesz, de azért tovább mosolyog*) Mit?

ANN Azt a régi szokásodat, hogy amint megismersz valakit, mindjárt valami kiválóságot találsz benne. Honnét tudod, hogy nagyszerű?

CHRIS Mi bajod, Ann?

ANN Ez a nő utál téged, gyűlöl téged!

CHRIS Ejnye, mi ütött beléd?

ANN Nahát, Chris...

CHRIS Mi történt itt?

ANN Te sohase... Miért nem szóltál erről?

CHRIS Miről?

ANN Szerinte Joe bácsit mindenki bűnösnek tartja.

CHRIS És mit törődöl azzal, hogy ki mit gondol?

ANN Nem azzal törődöm, hogy mit gondolnak, hanem azzal, hogy te miért akartad ezt eltitkolni előlem? Azt mondtad, hogy már mindent elfelejtettek.

CHRIS Egyszerűen meg akartalak kímélni attól az érzéstől, hogy valami nincs rendben a te idejöveteled körül. Tudom, hogy sok ember bűnösnek tartja apámat, és föltételezem, hogy ez a te fejedben is megfordult.

ANN De én sohasem mondtam, hogy gyanúsítom.

CHRIS Ezt senki sem mondja ki.

ANN Chris, én tudom, mennyire szereted őt, de ezt mégsem lehetne soha...

CHRIS Azt hiszed, hogy én meg tudnék neki bocsátani, ha bűnös lenne?

ANN De én meg nem az égből pottyantam ide, Chris. Én a saját apámnak fordítottam hátat, és ha itt valami nincs rendben...

CHRIS Tudom, Ann.

ANN George tőle jön, és nem hiszem, hogy az áldását hozná.

CHRIS Hát jöjjön. Szívesen látjuk, nem kell félned tőle.

ANN Mondd ezt nekem, csak ezt mondd nekem.

CHRIS Apám ártatlan. Gondolj arra, hogy egyszer már megvádolták ártatlanul, és megjáratták a kálváriát vele. Mit szólnál ahhoz, ha másodszor is ilyesmivel kerülnél szembe? Nem vár itt rád semmi rossz, Annie, hidd el nekem.

ANN Jól van, Chris, hiszek neked. *(Összeölelkeznek)*

Keller megjelenik a verandán. Ann fürkésző pillantást vet rá

KELLER Mint egy színház, ahányszor csak kijövök.

Szétválnak, és zavartan nevetnek

CHRIS Azt hittem, borotválkozol.

KELLER (*leül a padra*) Rögtön. De csak most ébredtem, előbb ki kell dörzsölnöm az álmot a szememből.

ANN Hisz meg van borotválva.

KELLER Dehogy. (*Allát dörzsöli*) Ma estére legyen csak egészen sima. Nagy este lesz, Annie! Hát, hogy ízlik a házасélet?

ANN (*nevet*) Azt még nem tudom.

KELLER (*Chrishez*) Na, mi van, te papucshős? (*Beszéd közben a pad alól egy kis doboz almát vesz elő*)

CHRIS Vén roué.

KELLER Mi az, hogy roué?

CHRIS Egy francia szó.

KELLER Ne beszélj ilyen disznóságot!

Nevetnek

CHRIS (*Annhez*) Láttál már ilyen együgyűt?

KELLER Hát valakinek pénzt is kell keresni.

ANN (*nevetés után*) Megadta neki.

KELLER Nem tudom, ha mindenki ilyen fene művelt lesz ebben az országban, ki fogja a szemetet összesöpörni. (*Nevetnek*) Aki egyszerűen buta, az lesz a munkafelügyelő.

ANN Maga nem olyan buta, Joe bácsi.

KELLER Tudom én azt, de például nálunk az üzemben annyi hadnagy, őrnagy meg ezredes került a kezem alá, hogy rösteltem valakit megkérni a szemét kihordására. Vigyáznom kellett, hogy meg ne sértsek valakit. De tréfán kívül. Nem lesz annak jó vége, ha manapság csak kiköp az ember az utcán, biztosan diplomás embert talál.

CHRIS Hát ne köpj.

KELLER (*kettétör egy almát, ennek is, annak is ad egy felet*) Más szóval

azt akarom mondani, hogy válságba jutottunk. (*Nagyot lélegzik*) Azt gondoltam, Annie, hogy ha majd megjön a bátyád, George, jó lenne, ha megpöndíteneél előtte valamit.

CHRIS Megpöndítene.

KELLER Mi bajod van azzal, hogy pöndítene?

CHRIS (*mosolyogva*) Nem úgy mondják.

KELLER Mi az esti tanfolyamon így tanultuk.

ANN (*nevetve*) Hát a nappali iskolában meg így tanítják: pendíteni.

KELLER Látom, összeesküsztek ellenem. De most komolyan beszélek, Annie. . . Azt mondtad, rosszul megy a sora. Mármint George-nak. Hát minek verekszik ő ott New Yorkban, ahol olyan gyilkos a verseny, amikor nekem itt rengeteg barátom van, köztük egypár nagy ügyvéd a városban? Itt tudnék rajta segíteni.

ANN Igazán nagyon kedves magától, Joe bácsi.

KELLER Nem, gyermekem, ez nem kedvesség. Szeretném, ha megértenél. Én Chrisre gondolok. (*Kis szünet*) Nézd csak. . . ez az én elgondolásom: ha az ember megöregszik, szereti úgy érezni, hogy cselekedett valamit. Az én cselekedetem a fiam. Nem én találtam föl a puskaport. Én csak ennyit cselekedtem. Mármost, egy év, másfél év múlva apádat szabadlábba helyezik. Hát ki máshoz mehetne, mint Annie-hez? A lányához. Hozzád. Megöregedve, elkeseredve fog beállítani a házádba.

ANN Ez nem számít már köztünk, Joe bácsi.

KELLER De én nem akarom, hogy gyűlölet furakodjék kettőnk közé. (*Chrisre és magára mutat*)

ANN Ilyesmirel aztán szó sem lehet.

KELLER Most szerelmes vagy, Annie, de higgy nekem. Én öregebb vagyok nálad, és tudom, hogy a leány leány marad, az apa meg apa. És megtörténhetik. (*Elhallgat*) Szeretném, ha te meg George fölkeresnétek a börtönben, és ezt mondanátok: „Papa, Joe behoz az üzembe, ha kiszabadulsz.”

ANN (*meglepdőve*) Társnak?

KELLER Nem, nem társnak. Csak egy jó állást kínálok. (*Egy kis szünet, majd mikor látja, hogy a lány megütődik, valamivel idegesebben folytatja*) Szeretném, Annie, ha megtudná, hogy míg ül, itt vár rá egy hely.

Az elveszi a keserű szája ízét. Aki tudja, hogy van helye a világban, az jobban meglágyul.

ANN Joe bácsi, nem tartozik maga neki semmivel.

KELLER De igen, azzal, hogy jól szájon vágjam, de ő a te apád...

CHRIS Attól szájon vághatod. Nekem ne jöjjön ide az üzembe, érted? És különben se beszélj így róla, mert könnyen félreértik.

KELLER Csak azt nem értem, miért kell még neki is keresztre feszíteni azt az embert.

CHRIS Hát az ő apja, és ha ő úgy érzi...

KELLER Nem, nem...

CHRIS (*színtelen barátságosan*) De mi bajod? Miért?...

KELLER (*idegesen kitérve, parancsoló hangon*) Az apa apa marad. (*Aztán mintha ez a kitérés rádöbbenette volna valamire, körülnéz, szeretné visszaváltani. Arcához nyúl*) Okosabb lenne... Okosabb lenne megborotválkoznom. (*Megfordul, mosolyogva Annhez*) Nem akartalak megbántani, Annie...

ANN Felejtjük el az egészet, Joe bácsi.

KELLER Jó. (*Chrishez*) Milyen kedves.

CHRIS (*dühíti az öreg ostobasága*) Nem borotválkoznál inkább?

KELLER De, máris.

Jobbról beront Lydia

LYDIA Teljesen kiment a fejemből... (*Meglátja Christ és Annt*) Helló. (*Joe-hoz*) Megígértem, hogy berakom Kate haját. Már megfésülködött?

KELLER Mindig mosolyogni kell, Lydia, mi?

LYDIA Hát persze, miért ne?

KELLER (*fölmegy a verandára*) Gyere föl... rakd be Kate haját. (*Lydia követi*) Nagy estély lesz, hadd legyen szép.

LYDIA Megyek.

KELLER (*előreengedi a konyhába, Chrishez és Annhez*) Jó nóta lenne. (*Dúdolja*)

„Gyere föl, rakd be a Kati haját,
Ő a te párod az életen át...”

(*Annhez*) Egyévi esti tanfolyam után. Jó, mi? (*Tovább énekel, amíg be megy*)

JIM (*birtelen befordul a kapun. Int Chrisnek, és izgatottan a színpad bal sarkába vonja. Keller még ott áll a konyhaajtóban és figyeli őket*)

CHRIS Mi történt? Hol a vendég?

JIM Hol az anyád?

CHRIS Fönt öltözik.

ANN (*hozzájuk lép*) Mi történt George-dzsal?

JIM Megkértem, hogy várjon a kocsiban. Hallgassatok rám. Adhatok egy jó tanácsot? Ne hozzátok be ide.

ANN Miért?

JIM Kate rossz lelkiállapotban van, kíméljétek meg ettől a megrázókódtatástól.

ANN Miféle megrázókódtatástól?

JIM Maga nagyon jól tudja, hogy George miért jött, ne játsszunk. Vérben forog a szeme. Hívja félre valahová, és beszéljenek négy szemközt.

ANN (*megindul kifelé, de meglátja Kellert, megtorpan. Keller nyugodtan be megy a házba*)

CHRIS (*megdöbbenve és ezért haragosan*) Ne légy már ilyen vénasszony.

JIM Azért jött, hogy Annie-t hazavigye. Miért? (*Annhez*) Maga tudja, hogy miért! Parírozza ki valahol másutt.

ANN (*Chrishez*) Elmegyünk majd... valahová.

CHRIS (*hozzálép*) Nem.

JIM Hagyd már a hülyeségeidet.

CHRIS Nem félünk tőle. Hagyd abbal! (*A kapu felé indul, de szembe találkozik George-dzsal. George ugyanolyan korú, mint Chris, sápadt, alig tud uralkodni magán. Nyugodtan beszél, mintha attól félne, hogy mindjárt ordítani fog. Egy pillanatnyi habozás után Chris hozzá lép, mosolyogva. Kezét nyújtja*) Ekkora utazás után kint maradsz a kocsiban?

GEORGE Azt mondta a doktor, hogy anyád nem érzi jól magát, és...

CHRIS Micsoda beszéd? Már alig vár. Egész délután csak téged várunk. (*Kezét George karjára teszi, de az kiszakítja magát, és odalép Annhez*)

ANN (*megfogja George kabátját*) Csupa piszok vagy. Nem hoztál egy tiszta inget?

George visszalép, előrejön és szemügyre veszi az udvart. Ajtó nyílik, riadtan visszafordul, mert azt hiszi, hogy Kate jön, de csak Sue. Sue ránéz, ő elfordul és balra megy, a kerítéshez. Átbámul a régi otthonukba. Sue előrejön

SUE (*bosszankodva*) Megyünk a strandra, Jim?

JIM Túl nagy a hőség, még kocsival is.

SUE És az állomásra hogy mentél, léghajón?

CHRIS George, bemutatlak Mrs. Baylissnek. (*George a házukra mered, nem figyel rá, kiált neki*) George! (*George megfordul*) Mrs. Bayliss.

SUE Örvendek.

GEORGE (*megemeli a kalapját*) Maguk vették meg a házunkat, ugye?

SUE Igen. Mielőtt elmenne, jöjjön át, nézze meg, mi lett belőle.

GEORGE (*előrejön, eltávolodik tőle*) Én úgy szerettem jobban, ahogy volt.

SUE (*kis szünet után*) Őszinte ember.

JIM (*kítaszigálja a feleségét*) Vizontlátásra... Nem kell mellre szívni... (*Elmennek*)

CHRIS (*utánakiált*) Köszönöm, hogy elhoztad! (*George-hoz*) Iszol egy pohár grape-fruit levet? Anyám külön neked készítette.

GEORGE (*erőszakolt kedvességgel*) Kate... a kedves jó Kate! Még emlékszik, hogy ezt szeretem.

CHRIS Eleget ittál ebben a házban. S azóta hogy s mint? Úlj le.

GEORGE (*föl-alá jár*) Mindjárt. (*Körülnéz*) Szinte hihetetlen.

CHRIS Micsoda?

GEORGE Hogy újra itt vagyok.

CHRIS Mindig ilyen ideges vagy?

GEORGE Így estefelé igen. Hát neked hogy megy, öreg vállalkozó?

CHRIS Csak lassan. És a jog?

GEORGE Isten tudja. Míg tanultam, úgy látszott, hogy van értelme. Idekint mintha a világon se lenne az egész jogtudomány. Jól megnöttek a fák. (*A törzsre mutat*) Ez meg mi?

CHRIS Kidöntötte a szél az éjszaka. Tudod, Larry emlékére ültették.

GEORGE Féltetek tán, hogy elfelejtitek?

CHRIS (*szinte nekimegy*) Micsoda megjegyzés ez?

ANN (*közbelép. Visszafogja Christ*) Mióta hordasz kalapot?

GEORGE (*leveszi*) Reggel óta. Elhatároztam, hogy mától kezdve úgy járok, ahogy ügyvédhez illik. (*Odaadja neki*) Megismered?

ANN Miért? Honnét...?

GEORGE Az apádé... ő adta ide, hogy hordjam!

ANN Hogy van?

GEORGE Összement.

ANN Összement?

GEORGE Ehem, ilyen kicsi. (*Mutatja*) Összement. A balekokkal mindig ez történik. Még jó, hogy időben jártam nála, jövőre már csak a szaga maradna meg belőle.

CHRIS Hát mi baja, George, mi a hiba?

GEORGE A hiba? Az a hiba, hogy elég egy embert egyszer lóvá tenni, nem kell másodszor is megpróbálni.

CHRIS Hogy értsem ezt?

GEORGE (*Annhez*) Még nem volt meg az esküvő?

ANN George, légy szíves, ülj le, és hagyd abba.

GEORGE Már megvolt?

ANN Még nem.

GEORGE Akkor ne is legyen.

ANN Miért ne?

GEORGE Mert az ő apja tette tönkre a mi családukat.

CHRIS Kérlek, George...

GEORGE Fejezzük be, Chris. Csak jöjjön szépen haza velem a húgom. Ne veszekedjünk, mert te is tudod, hogy majd mit mondok.

CHRIS Nem isteni kinyilatkoztatás a te szavad sem.

GEORGE Én...

CHRIS Ez volt a bajod egész életedben, hogy mindenbe beleütötted az orrod. Mit parancsolgatsz? Te nagyfiú!

GEORGE Igen, most nagyfiú vagyok.

CHRIS Akkor se ronts ajtóstul a házba. Ha van valami mondanivalód, ki vele, de értelmes ember módjára.

GEORGE Ne taníts, jó?

ANN Ss!

CHRIS (*már-már megütné*) Hajlandó vagy felnőtt módra beszélni, vagy sem?

ANN (*gyorsan közbevág, hogy megelőzze a kitörést*) Ülj le, drágám. Mi-

csoda dolog ez? Rögtön így dühbe jönni? (*George hagyja magát leültetni, ránéz*) Hát mi történt? Amikor eljöttem, megcsókoltál, most meg...

GEORGE (*kifulladásra*) Azóta fenekestül fölfordult az életem. Amikor elutaztál, nem tudtam visszamenni az irodába. Gondoltam, el kéne menni papához, és megmondani neki, hogy te férjhez mégy. Nem is lehet nem megmondani neki. Úgy szeretted téged... (*Szünet*) Annie... Mi valami szörnyű dolgot követtünk el. Amire nincs bocsánat. Hogy még karácsonyi üdvözetet sem küldtünk neki. Én, amióta visszajöttem a háborúból, feléje se néztem. Annie, tudod te, hogy mit tettek ezzel az emberrel? Nem tudod, mi történt.

ANN (*riadtan*) Dehogynem tudom.

GEORGE Nem tudhatod, mert különben nem lennél itt. Azon a bizonyos reggelen, amikor papa bement, jön az éjszakai művezető, és mutatja neki a hengerfejeket... hibásan jöttek ki a műhelyből. Valami hiba lehetett a gyártás körül. Papa rögtön veszi a kagylót, egyenest ideszól, hogy Joe menjen le azonnal. De az idő múlik, Joe-nak se híre, se hamva. Papa felhívja újra, addigra több mint száz hibás darab gyűlt össze. A katonák sürgetik az anyagot, és papa nem tud mit kiadni nekik. S akkor Joe azt mondja a... telefonba, hogy a repedéseket forrassza be úgy, ahogy tudja, csiszolja el, és aztán az anyagot adja ki.

CHRIS Befejezted?

GEORGE (*nekilendül*) Még nem! (*Annhez*) Papa megijedt. Legyen ott Joe legalább az átadásnál. De Joe nem mehet... beteg. Beteg! Hirtelen influenzát kapott! Hirtelen! De megígérte, hogy vállalja a felelősséget! Érted, mit mondok? Telefonon nincs felelősség! A bíróság előtt egyszerűen le lehet tagadni egy telefonbeszélgetést. Hát ezt tette Joe. Az első fórum úgy ítélte, hogy ő hazudik, de a második bevette ezt a rohadt hazugságot, így lett Joe-ból nagymenő, a te apádból pedig szegény balek. (*Fölpattan*) Hát te most mit teszel? Eszed a kenyerét, belefekszel az ágyába? Mit teszel most, azt mondd meg!

CHRIS Te mit teszel, George?

GEORGE Van neki magához való esze: a telefonbeszélgetés nem bizonyítható.

CHRIS Akkor hogy mertél idejönni ezzel a gazsággal?

ANN George, a bíróság. . .

GEORGE A bíróság nem ismerte az apádat! De te igen. A szíved mélyén te is tudod, hogy Joe a bűnös.

CHRIS (*elpenderíti*) Halkabban beszélj, mert kihajítlak innen!

GEORGE Annie tudja. Tudja.

CHRIS Vidd el innét, Ann, ki innét. . .

ANN George, amit most elmondtál, azt én mind tudtam. Papa elmondta mindezt a bíróság előtt is, és ott. . .

GEORGE (*ordít*) A bíróság nem ismerte!

ANN Ss! Mond ő mindenfélét, George. Te is tudod, milyen könnyen hazudik.

GEORGE (*Chris felé fordul, eltökélten*) Kérdeznék valamit, de nézz a szemembe, úgy felelj.

CHRIS Szemedbe is nézek.

GEORGE Ismered apádat?

CHRIS Jól ismerem.

GEORGE Az a fajta ember ő, hogy tudtán kívül kimehet a műhelyből százhuszonegy megfoltozott hengerfej?

CHRIS Az a fajta.

GEORGE Ugyanaz a Joe Keller, aki addig ki nem teszi a lábát a műhelyből, amíg körül nem jár, hogy minden villany el van-e oltva?

CHRIS (*egyre dühösebben*) Ugyanaz a Joe Keller.

GEORGE Az, aki számon tartja, hogy a munkásai hány percet töltenek a vécén?

CHRIS Az hát.

GEORGE És az én apám, ez a riadt kis egér, aki még egy inget sem vásárolt egyedül – ez mert volna ilyen tenni magától?

CHRIS Igen. Éppen mert riadt kis egér, s aztán úgy is próbál védekezni: mást rántani a gyalázatba, mert ő magában nem meri vállalni a tette következményeit. Megpróbálkozott ezzel a bíróság előtt is, nem hittek neki. Nem hiszi ezt más, csak az ilyen magadfajta örült.

GEORGE Chris, te még magadnak is hazudsz.

ANN (*mélységesen megrendülve*) Ne beszélj így.

CHRIS (*leül, szemben vele*) Mondd, George, mi történt veled? Éveken át jó volt neked a bíróság ítélete, most egyszerre miért nem jó? Miért hittél benne éveken át?

GEORGE (*rövid szünet után*) Azért, mert te hittél... Ez az igazság, Chris. Mert azt gondoltam, hogy te is elhiszed az egészset. Csakhogy ma az ő szájából hallottam, és úgy másként hangzik, mint az ítélet bírói indokolása. Aki ismeri őt is, meg a te apádat is, az neki ad hitelt. A te apád elvette mindenünket. Nem tudom visszapörölni. De Annie-t nem fogja megkaparintani. (*Odafordul*) Szedd össze a holmidat. Ezeknek mindenéhez vér tapad. Téged pedig nem olyan fából faragtak, hogy elviseld az ilyet. Szedd össze a holmidat.

CHRIS Annie... elhiszed te ezt?

ANN (*odalép hozzá*) Ugye, te tudod, hogy nem igaz?

GEORGE Ó mondja meg? Az apjáról van szó. (*Chrishez*) Ez a gyanú meg sem fordult a fejedben?

CHRIS De megfordult. Sok minden megfordul az ember fejében.

GEORGE Tudja, Annie. Tudja!

CHRIS Isteni kinyilatkoztatás.

GEORGE Hát akkor miért nem szerepel a te neved is a cégtáblán? Ezt magyarázd meg!

CHRIS Hát ennek mi köze ahhoz?...

GEORGE Miért nincs rajta, Annie?

CHRIS Mert nem az enyém!

GEORGE Ne viccelj! És kié lesz, ha meghal az öreg? (*Annhez*) Nyisd már ki a szemed, hisz ismered mindkettőjüket! Akik így szeretik egymást, nem az első dolguk kiírni: J. O. Keller és fia? (*Szünet. Ann ránéz, majd Chrisre*) Majd én elintézem. Akarod te, vagy félsz tőle?

CHRIS Miről beszélsz?

GEORGE Fölmegyek és beszélek az apáddal. Tíz perc múlva itt vagyok a válasszal. Vagy félsz a választól?

CHRIS Nem félek a választól. Ismerem a választ. Csakhogy az anyám nem érzi jól magát, és nem akarom, hogy itt most veszekedés legyen.

GEORGE Márpedig én fölmegyek hozzá.

CHRIS Nem mész. Nem fogtok itt veszekedni.

GEORGE (*Annhez*) Kívánhatsz többet?

A házból léptek ballatszanak

ANN (*birtelen arra fordul*) Valaki jön.

CHRIS (*nyugodtan*) Egy szót se.

ANN Úgyis mész, rendelék egy taxit.

GEORGE Te velem jössz!

ANN A házasságról pedig egy szót se, mert erről még mi sem szölkünk neki.

GEORGE Velem jössz!

ANN Egy szöt se! Értetted, George? És ne kezdj újra! Sss!

Kate kilép a verandára, majdnem ünnepélyesen van öltözve, a haja rendben. Mindenki Kate felé fordul. Amint meglátja George-ot, kitarja karját, úgy közeledik felé

KATE Georgie, Georgie!

GEORGE (*mindig szerette ezt az asszonyt*) Helló, Kate.

KATE (*George arcát két kezébe fogja*) Ó, de megvénítettek! (*Haját is megérinti*) Hogy megöszültél!

GEORGE (*ez a keresetlen, őszinte szánalom erősen hat rá, szomorúan mosolyog*) Tudom...

KATE Megmondtam neked, mikor elmentél, hogy ne törd magad a kitüntetések után.

GEORGE (*fáradtan nevet*) Nem is törtem magam, könnyen adták.

KATE (*baragosan*) Eredj már! Mind egyformák vagytok! (*Annhez*) Most nézd meg. Erre mondtad, hogy jó színben van? Olyan, mint egy kísértet!

GEORGE (*élvezi ezt az anyáskodást*) Nincs nekem semmi bajom.

KATE Beteg vagyok, ha rád nézek. Mit csinál az anyád? Miért éheztet?

ANN Soha sincs étvágya.

KATE Majd lenne, ha az én főztömet ehetné. (*Annhez*) Előre sajnálom a férjedet. (*George-hoz*) Ül le, kenek egy szendvicset.

GEORGE (*zavartan nevet*) De igazán nem vagyok éhes.

KATE Bizony isten, megszakad a szívem, ha a gyerekekre nézek. Mennyit dolgoztunk értetek, mennyit tervezgettünk, aztán ti is csak úgy végzitek, ahogy mi.

GEORGE (*őszinte szeretettel*) Maga... maga nem változott semmit, Kate.

KATE Egyikünk sem változott, Georgie. Mind szeretünk téged. Joe

épp az imént emlegette, hogy aznap, amikor született, elromlott a vízvezeték. Dézsaszámra hordták a vizet jó messziről, egy idegen azt hihette volna, hogy ég az egész telep. *(Nevetnek, Kate meglátja a kanocsót. Annhez)* Miért nem töltöttél neki?

ANN *(mentegetőzve)* Kínáltam.

KATE *(csúfondárosan)* Kínáltad! *(Egy pobarat nyom George kezébe)* Tölts neki! *(A nevető George-hoz)* Most pedig leülsz és megiszod... és máris jobb színed lesz.

GEORGE *(leül)* Kate, kezdek éhes lenni.

CHRIS *(búszkén)* Nehézsúlyú bajnokot csinálna még Gandhiból is.

KATE *(Chrishez, energikusan)* Hallod-e, az ördög vigye el a vendéglőt. A jégszekrényben van sonka meg eper, bor is...

ANN Jó lesz, én is segítek.

GEORGE Nyolc-harminckor megy a vonatunk, Ann.

KATE *(Annhez)* Te is utazol?

CHRIS Nem, anyám, ő marad...

ANN *(közbévág, George-hoz)* Most érkezted, próbálj egy kicsit újra ismerkedni.

CHRIS Persze, hisz már nem is ismerjük egymást.

KATE Hát, Chris, ha egyszer nem maradhatnak...

CHRIS Nem, csak George-ról van szó, anyám. Ő azt tervezte...

GEORGE *(feláll, Kate kedvéért kedvesen)* Várj egy pillanatra, Chris...

CHRIS *(mosolyogva rendelkezik)* Ha menni akarsz, kiviszlek az állomásra, de ha maradsz, nincs több veszekedés, amíg itt vagy.

KATE *(megérzi a feszültséget)* Hogy is lehetne? *(George-hoz lép, és fájdalmas részvétellel simogatja meg a haját)* Georgie meg köztünk! Min veszekedhetnénk mi, Georgie? Ugyanaz a csapás sújtott valamenyünköt, hát hogy... Láttad, mi történt Larry fájával? *(Karon fogva viszi oda, George gépiesen követi)* Képzeld csak! Épp amikor róla álmodom az éjszaka, jön ez a szél, és...

Lydia lép ki a verandára, és amint meglátja, lelkendezni kezd

LYDIA Hé, Georgie, Georgie. *(Sietve megy hozzá, kezében virágos kalap)*

GEORGE *(forrón kezét ráznak)* Helló, Vigyor! Hogy vagy? Megnőttél!

LYDIA Nagylány lettem, mi?

KATE (*elveszi tőle a kalapot*) Nézzétek csak, mit tud csinálni egy kalappal.

ANN (*tetszik neki a kalap, Lydiához*) Te csináltad?

KATE Tíz perc alatt. (*Fölteszti*)

LYDIA (*megigazítja*) Csak átalakítottam.

GEORGE Még mindig magad varrod a ruháidat?

CHRIS (*anyjára*) Hát nem gyönyörű? Csak egy orosz agár hiányzik mellőle.

KATE (*fejét forgatva*) Olyan, mintha valami ülne a fejemen.

ANN Nem, Kate, nagyon szép.

KATE (*megsókolja Lydiát, George-hoz*) Remek nő. El kellett volna vened. (*Nevetnek*) Ő aztán meghizlalt volna.

LYDIA (*zavartan*) Ne bolygassuk, Kate.

GEORGE (*Lydiához*) Nem azt hallottam, hogy már gyereked is született?

KATE Rosszul hallottad, mert már három.

GEORGE (*kissé megütöközve Lydiához*) Komolyan? Három?

LYDIA Ühüm, egy, kettő, három. Sokáig oda voltál, Georgie.

GEORGE Most kezdem csak látni.

KATE (*Chrishez és George-hoz*) Az a baj nálatok, fiúknál, hogy túlságosan sokáig gondolkoztok.

LYDIA Hát hisz azért mi is gondolkozunk.

KATE De nem annyit.

GEORGE (*szinte irigyen*) Frank be sem vonult, mi?

LYDIA (*kissé mentegetőzve*) Egy évvel mindig túl volt a koron.

KATE Elég különös volt. Amikor a huszonhét éveseket hívták be, ő már betöltötte a huszonnyolcat, amikor meg a huszonnyolcasokat, akkor lett éppen huszonkilenc. Ezért is foglalkozik csillagjósással. Minden meg van már írva, amikor az ember megszületik, csak ki kell tudni olvasni.

CHRIS Ugyan mit lehet abból kiolvasni?

KATE (*Chrishez*) Ne légy már olyan nagy bölcs. Némelyik babonának van értelme. (*Lydiához*) Befejezte már Larry horoszkópját?

LYDIA Mindjárt megkérdezem. Úgyis megyek. (*George-hoz, kissé szomorúan, szinte zavartan*) Nem jössz át megnézni a gyerekeket? Na, gyere!

GEORGE Inkább nem.

LYDIA (*megértően*) No jó. Hát minden jót, George.

GEORGE Köszönöm. Neked is... meg Franknek is.

Az asszony rámosolyog, megfordul és elindul házafelé. George bámul utána

LYDIA (*elmenőben*) Ó, Frank!

KATE (*George gondolataiban olvas*) Csinos, mi?

GEORGE (*szomorkásan*) Nagyon csinos.

KATE (*szemrehányóan*) Szép, te szerencsétlen!

GEORGE (*vágyakozva néz körül, és halkán, elszorult torokkal mondja*) És minden olyan kedves körülötte.

KATE (*ujjával megfenyegeti*) Látod, mi lett belőled, mert nem hallgattál rám? Nem azt tanácsoltam, hogy vedd feleségül, és ne menj háborúba?

GEORGE (*saját magán mulat*) Mindig annyit nevetett!

KATE Te pedig nem neveltél eleget. És amíg nektek a fasizmussal gyűlt meg a bajotok, Frank bemászott az ágyába.

GEORGE (*Chrishez*) Ő nyerte meg a háborút: Frank.

CHRIS Minden ütközetet.

KATE (*folytatja ugyanabban a hangnemben*) Megmondtam én neked még aznap, amikor megalakult a különítmény, hogy szereted te ézt a lányt.

CHRIS (*nevetve*) Hogy ilyen szerelem nem is volt még!

KATE Többet tudok én mindnyájatoknál.

GEORGE (*nevetve*) Csodálatos egy asszony!

KATE Most pedig hallgass rám, George. Magasztos elveket vallottatok ti hárman a Sas őrsből, s most itt maradt nekem ez a fa, meg ez (*Chrisre mutat*), aki a lábán se tud megállni, ha esőre fordul az idő: az a firniszes hordó odaát pedig (*Frank házára mutat*), aki életében nem olvasott egyebet, mint kalendáriumot, három gyerek apja, és kifizette a házat. Hagyjátok már a bölcsködést, és lássatok a dolgokat után. Joe is épp említette, hogy ha visszajönnél, segítene az elhelyezkedésdben, én meg keresnék egy hozzád illő lányt, és megtanítalak mosolyogni.

GEORGE Joe? Joe szeretné, ha visszajönnék?

ANN (*lelkesen*) Engem is megkért, hogy szóljak neked, s azt hiszem, nem is rossz ötlet.

KATE Persze hogy nem. Miért akarod elhíttetni velünk, hogy gyűlöl-nöd kell bennünket? Az is valami magasztos elv? A gyűlölet? Pedig nem gyűlölsz te minket, George, engem nem csapsz be, én ismerlek, átlátok rajtad, hiszen én pelenkáztaalak. (*Hirtelen Annhez*) Emlékszel még Mr. Marcy lányára?

ANN (*nevetve George-hoz*) Máris kezd behálózni.

George is fölszabadultan nevet

KATE Nézd meg jól, George, meglátod, milyen szép lány...

CHRIS Szemölcse is van, George.

KATE (*Chrishez*) Nincs szemölcse! (*George-hoz*) Egy picit anyajegy van az állán.

CHRIS És kettő az orra hegyén.

KATE Emlékszel még rá? Az apja nyugalmazott rendőrfelügyelő.

CHRIS Őrmester, George.

KATE Kedves, barátságos ember.

CHRIS És olyan, mint egy gorilla.

KATE (*George-hoz*) De nem harap.

Mind nevetésben törnek ki. Keller megjelenik az ajtóban. George hirtelen felpattan, rámered, Keller pedig gyorsan lejön hozzá. A nevetés félbeszakad

KELLER (*erőltetett kedélyességgel*) No, nézd csak! Ki van itt? (*Kezét nyújtja*) Georgie, örülök, hogy látlak.

GEORGE (*kezet szorít vele. Komoran*) Hogy vagy, Joe bácsi?

KELLER Na, na. Öregszem. Jössz velünk vacsorázni?

GEORGE Nem. Vissza kell utaznom New Yorkba.

ANN Telefonálok kocsiért. (*Bemegy a házba*)

KELLER Kár, hogy nem maradhatsz, George. Foglalj helyet. (*Katehez*) Jó színben van.

KATE Förtelmes színben.

KELLER Hisz azt mondtam, förtelmes színben vagy, George. (*Nevetnek*) Én hordom a nadrágot, de ő szorítja a szíjat.

GEORGE Az útról láttam a gyárat. Akkora már, mint a General Motors.

KELLER Szeretném, ha az lenne, de hol van attól? Miért nem ülsz le, George? Foglalj helyet. (*Zsebéből szivart szed elő*) Szóval, meglátogatad apádat végre, mint hallom.

GEORGE Igen, ma reggel. És mivel foglalkozik a gyár?

KELLER Ó, ezzel is, azzal is. Sípólófazekat gyártunk, meg mosógép-alkatrészeket. Az üzem mindig alkalmazkodik a viszonyokhoz. Hát hogy van apád? Jól?

GEORGE (*Kellert fürkészve, határozatlanul*) Nem, nincs jól.

KELLER (*rágóvíjt*) Még mindig a szívével van baj?

GEORGE Mindennel. A lelkével.

KELLER (*kifújja a füstöt*) Phüha.

CHRIS Nem akarod megnézni, mi lett a házatokból?

KELLER Hadd üljön itt veszteg.

GEORGE (*Chrishez, Kellerre mutatva*) Egy kis beszél-nivalóm volna veled,

KELLER Persze, hisz azért jöttél. Hát így bánnak el az emberrel. George. A kislembertek vérért veszik, ha hibát követ el, a nagyot elküldik külföldre nagykövetnek. Bárcsak üzentél volna nekem, hogy meglátogatod apádat.

GEORGE (*Keller arcát tanulmányozza*) Nem is gondoltam volna, hogy érdekel.

KELLER De igen, mégpedig nem ok nélkül. Szeretném megüzenni, George, hogy ami engem illet, nálam bármikor elhelyezkedhet. Ezt üzentem volna...

GEORGE Csakhogy feneketlenül gyűlöl téged, ha nem tudnád.

KELLER Sejttem. De az is megváltozhatik.

KATE Steve nem olyan ember volt, hogy...

GEORGE De ma már olyan. Ma legszívesebben összefogatna mindenkit, aki keresett a háborún, és a falhoz állíttatná.

CHRIS Sok puskaporra lenne szükség.

GEORGE Legjobb lenne, ha nem kerülne puska a kezébe.

KELLER Szomorú ezt hallani.

GEORGE (*növekvő keserűséggel*) Miért? Azt vártad, hogy imába foglaljon?

KELLER (*benne is nő az indulat, de fékezi magát*) Sajnálom apádat, hogy

GEORGE *(nevet)* Nem kell nekem senki.

CHRIS Én tudnék valakit, aki neked való! Charlotte Tanner. *(Indul a báz felé)*

KELLER Úgy van, hívd föl Charlotte-ot.

KATE Persze, őt hívd fel.

Chris bemegy

ANN Te is menj be, végy más inget és nyakkendőt.

GEORGE *(megáll, körülnéz)* Csak itt érezhetem magam itthon, sehol másutt. Úgy érzem... *(Szinte nevet, elfordul tőlük)* Kate, tudja, milyen fiatal maga? Nem változott semmit. Mintha csak megszólalna a múlt. *(Kellerhez)* Te is, Joe bácsi, pontosan ugyanaz maradtál. Meg az egész környezet.

KELLER Bizony, még arra sem volt időm, hogy beteg legyek.

KATE Tizenöt éve nem volt beteg egyszer sem.

KELLER Kivéve az influenzát a háború alatt.

KATE Mit?

KELLER Az influenzát. Akkor voltam beteg... A háború alatt.

KATE Hát persze... Azt az egy esetet kivéve. *(George némán áll)* Ez kiment a fejemből. Miért nézel így rám? Be akart menni az üzembe, de nem tudott fölkelni az ágyból. Azt hittem, tüdőgyulladás.

GEORGE Miért mondta azt, hogy egyszer sem?

KELLER Tudom, mire gondolsz, gyerekem, én magam sem bocsátom meg magamnak. Ha aznap bemehetek, nem is hagyom, hogy apád hozzányúljon a hengerfejekhez.

GEORGE Kate azt mondta, hogy egyszer sem voltál beteg.

KATE Azt mondtam, hogy beteg volt, George.

GEORGE *(Annhez lép)* Ann, hallottad, hogy azt mondta?

KATE Te visszaemlékszel minden betegségedre?

GEORGE Egy tüdőgyulladásra igen. Főként ha épp aznap kapom, amikor a társam a hengerfejeket foltozza... Mi történt aznap, Joe?

FRANK *(hirtelen beront a kapu felől, hozza Larry horoszkópját)* Kate! Kate!

KATE Frank, ti már találkoztatok George-dzsal?

FRANK *(kezeit nyújtja)* Lydia már mondta, nagyon örülök... de nem

haragszol... (*Kate-et jobbra húzza*) Van valami rendkívüli a maga számára, Kate. Megcsináltam Larry horoszkópját.

KATE Ez téged is érdekelni fog, George. Csodálatosan érti ő a...

CHRIS (*kilép a házból*) George, itt a lány a telefonnál.

KATE (*kétségbeesve*) Elkészült Larry horoszkópja...

CHRIS Frank, nem hozhatnád ezt alkalmasabb időben?

FRANK A legnagyobb emberek is hisznek a csillagokban.

CHRIS Ne gyötörd már anyát ezzel a badarsággal.

FRANK Az, hogy van fölöttünk egy nagyobb hatalom, az neked badarság? Megvizsgáltam a csillagzatát. Nem akarok vitatkozni, csak megmondom. Az öcséd valahol a világon ma is él.

KATE (*Chrishez, könyörögve*) Miért ne élhetne?

CHRIS Mert ez örültség.

FRANK Egy pillanat! Egyetlenegy tényt akarok csak mondani, azt hallgasd meg. Hogy elhiszed, vagy sem, az a te dolgod. Az a föltevés, hogy november 25-én halt meg. De november 25 volt a szerencsés napja.

CHRIS Anyám!

KATE Hallgass rá!

FRANK Olyan nap, amikor csak jó történhetik az emberrel, olyan nap, amikor házasodni kellene. Nevethetsz, ha akarsz, megértem, ha nevetsz. De ezret egy ellen, hogy az ember nem hal meg a szerencsés napján. Ez így van, Chris, ez be van bizonyítva.

KATE Miért ne lehetne, Chris? Miért ne?

GEORGE (*Annhez*) Tudod, hogy mit mondott ezzel Kate? Azt, hogy te gyere velem. Mire vársz még?

CHRIS Senki sem küldheti el innét.

Kint autóduda

KATE (*Frankhez*) Köszönöm a fáradságodat, kedves. Kiszólnál a sofőrnek, hogy várjon?

FRANK Szólok. (*Kimegy*)

KATE (*kikijált*) Mindjárt mennek!

CHRIS Annie nem megy, anyám.

GEORGE Te is hallottad, amikor Kate mondta, hogy Joe sohasem volt beteg.

KATE George félreértett minket, Chris.

Chris megdöbbenve néz rá

GEORGE (*Annhez*) Egyszerűen azt mondta apádnak, hogy ölje meg a pilótákat, s azzal magára húzta a paplant.

CHRIS Jobb, ha te felelsz neki, Annie. Felelj neki.

KATE A holmidat már összecsomagoltam, drágám...

CHRIS Mi?

KATE Mindent becsomagoltam a táskába. Csak le kell zárnod.

ANN Én semmit sem zárok le. Chris hívtott ide, és addig maradok, amíg ő el nem küld. (*George-hoz*) Míg Chris nem küld!

CHRIS Most hallottad, George. És takarodj innét.

KATE (*Chrishez*) De ha ő egyszer így érzi...

CHRIS Most már elég legyen. Ez is le van zárva, meg a Larry-ügy is. Erről senki se beszéljen előttem. Ítéletnapig. George! Takarodj innét!

GEORGE (*Annhez*) Tőled akarom hallani. Egyedül tőled.

ANN Menj el, George. (*Kilépnek a kapun, kintről ballani*) Georgie, nem szabad ezt úgy vened! Kérlek, ne vedd úgy!

CHRIS (*az anyjához fordul*) Mit jelent az, hogy becsomagoltad a holmiját? Hogy merted becsomagolni?

KATE Chris...

CHRIS Hogy merted becsomagolni?

KATE Annie nem tartozik ide.

CHRIS Akkor én sem tartozom ide.

KATE Ez a lány a Larryé.

CHRIS Én meg a bátyja vagyok. Ő meghalt, és én elveszem ezt a lányt feleségül.

KATE Soha!

KELLER Elment az eszed?

KATE Te hallgass!

KELLER (*kegyetlenül*) Dehogy hallgatok. Három és fél éve traktálsz bennünket ezzel a rögeszméddel...

KATE (*egyenest Keller arcába*) Hallgass! Neked egy szavad sem lehet. Most én beszélek. Larry visszajön, mindenkinek várnia kell!

CHRIS Anyám, anyám...

KATE Várjatok, várjatok...

CHRIS Várjunk, de meddig?

KATE (*magából kikelve*) Amíg meg nem jön! Örökkön örökké!

CHRIS (*mindenre elszántan*) Anyám, én ennek véget vetek!

KATE Amióta élek, nem mondtam neked nemet. De most azt mondom, hogy nem!

CHRIS Soha meg nem szabadulsz tőle, ha én meg nem szabadítlak.

KATE Én sem szabadulok meg, és te sem szabadulsz...

CHRIS Én már megszabadultam tőle, én már rég nem...

KATE (*ugyanolyan erővel, de elfordul tőle*) Akkor szabadulj meg az apádtól is.

Szünet. Chris megdöbbenve áll

KELLER Anyád megőrült!

KATE Igen, egészen! (*Chrishez, de nem néz a szemébe*) Az öcséd él, édes fiam, mert ha meghalt, az apád ölte meg. Most már megértesz? Ameddig te élsz, Larry is él. Nem engedheti Isten, hogy egy apa megölje a fiát. Most már érted? Érted. (*Nem bír magával tovább, be-rohan a házába*)

KELLER (*Chris nem mozdul, s ő sokat sejtetően, tünődve szólal meg*) Magánkívül van szegény.

CHRIS (*elfojtott sóhajjal*) Szóval... te vagy a bűnös.

KELLER Larry sohasem repült P—40-esen.

CHRIS (*keményen odavágja*) Csak a többi!

KELLER (*állbatatosan*) Magánkívül van. (*Mentegetőzve lép egyet Chris felé*)

CHRIS (*kérlelhetetlenül*) Te tetted, apám?

KELLER Sohasem ült P—40-esen, hát mi bajod?

CHRIS (*kérdés is, felelet is*) Szóval te tetted. A többivel.

Mindketten suttogóra fogják a hangjukat

KELLER (*megrémül Chris könyörtelenségétől*) Mi bajod? Mi az ördög van veled?

CHRIS (*nyugodtan, értetlenül*) Hogy is tehetted? Hogyan?

KELLER De mi bajod?

CHRIS Apám... apám, te megöltél huszonegy embert.

KELLER Mit? Megöltem?

CHRIS Megölted őket. Meggyilkoltad.

KELLER (*mintha egész szívét tárná ki Chris előtt*) Én? Hát hogy tudnék én ölni?

CHRIS Apám, apám!

KELLER (*szeretné elnémitani*) Én senkit sem öltem meg.

CHRIS Hát akkor magyarázd meg, hogy mit tettél? Magyarázd meg, vagy darabokra téplek.

KELLER (*megrémül ettől a könyörtelen hangtól*) De Chris, az istenért!

CHRIS Tudni akarom, hogy mit tettél... Hogy mi az, amit tettél. Százhusz törött alkatrészed volt, mit tettél vele?

KELLER Ha mindjárt felnégyeltetsz, akkor sem...

CHRIS Hallgatlak, beszélj, az isten szerelmére!

KELLER (*most úgy mozognak, mintha fogócskát játszanának, és Keller szeretne kiszabadulni Chris köréből*) Ugyan, te gyerek, hát mit tehettem volna? Üzletember vagyok, ez a mesterségem; ha megreped százhusz alkatrész, vége az üzletnek! Kitalálsz egy eljárást, az nem válik be, vége az üzletnek; nem tudod, mi az oka, de az anyag hibás; akkor ők bezárnak, felrúgják a szerződést, fenét se törődnek veled. Negyven évi munkám fekszik ebben az üzletben, és ők öt perc alatt knockoutolnak, eltűrjem? Adjam oda a negyven évemet, az életemet? (*Hangja megcsuklik*) Nem gondoltam én, hogy beszerelik. Esküszöm az istenre. Azt hittem, visszadobják, még mielőtt bárki föl szállna.

CHRIS Akkor miért adtad ki?

KELLER Gondoltam, míg rájönnek, kiküszöbölöm az eljárásból a hibát, s akkor megmutathatom, hogy szükségük van rám, és hagynak majd nyugodtan tovább dolgozni. Múltak a hetek, nem kaptam vissza egy darabot sem. Elhatároztam, bevallom.

CHRIS És miért nem vallottad be?

KELLER Elkéstem. Már hozta az újság óriási betűkkel a címlapon:

huszonegy gép lezuhant. Késő volt. Bilincsbe vert kézzel vittek el az üzemből, mit tehettem? (*Leül a padra*) Chris... Chris... érted tettem, érted vállaltam a kockázatot. Hatvanegy éves vagyok, mikor lesz már esélyem, hogy valamit szerezhessenek neked? Hatvanegy éves fővel már nincs sok esélye az embernek.

CHRIS Még azt is tudtad, hogy le fognak zuhanni.

KELLER Ezt nem mondtam...

CHRIS De hisz figyelmeztetni akartad őket, hogy ne használják...

KELLER Ez még nem jelenti azt, hogy...

CHRIS Igenis azt jelenti, hogy tudtad!

KELLER Nem azt jelenti.

CHRIS Hát azt, hogy lezuhanhatnak.

KELLER Attól talán féltém.

CHRIS Talán féltél! Jóságos Isten, miféle ember vagy te? Hibás alkatrész, és emberélet függhet tőle. És te tudtad!

KELLER Miattad, a te üzemedért!

CHRIS (*lángoló hanggal*) Miattam? Hát hol élsz te, honnét kerülsz ide? Miattam? Naponta verekedtem a halállal, míg te öldösted a bajtársaimat, miattam? Mit képzelsz te, mi az én véleményem erről az istenverte üzletről? A te eszed csak az üzletig ér föl? Az egész világ – üzlet? Mit gondolsz, mi a fenét tettél miattam? Nincs neked hazád? Nincs neked világod? Mi vagy te? Állat? Még az sem pusztítja el a maga fajtáját, hát mi vagy te? Mit tegyek veled? Kitépjem a nyelvedet? Vagy mit? (*Ökölrel az apja vállára sújt. Aztán tenyerébe temeti az arcát, sír*) Mitévő legyek, Uram Isten, mitévő legyek?

KELLER Chris... Chris... édes fiam!

FÜGGÖNY

III. FELVONÁS

Másnap, hajnali kettőkor. Kate van a színen, gondolataiba mélyedve bintázik egy széken. Hevesen és elmerülten bintázik. Fönt a hálószoba ablakában világossáig van, a földszinti ablakok sötétek. Erős, kékes holdfény

JIM *(balról jön, kabátban, kalapban)* Semmi újság?

KATE Semmi.

JIM *(kedvesen)* Azért nem ülhet itt, drágám, egész éjszaka. Miért nem fekszik le?

KATE Christ várom. Ne törődjék velem, Jim. Nincs nekem semmi bajom.

JIM De hisz már kettő felé jár.

KATE Nem tudok aludni. *(Rövid szünet)* Beteghez hívták?

JIM *(fáradtan)* Valakinek a feje fáj, és attól félt, hogy belehal. *(Kis szünet)* A betegeim fele sült bolond. Ki hinné, hogy hány ember sétál szabadon, pedig kötni való örült?! Pénz, pénz, pénz és pénz. Addig ismétli az ember, amíg semmi értelme nem marad. *(Kate csendesen elmosolyodik)* De szeretnék itt lenni, amikor már ennyire jutunk.

KATE *(fejét rázza)* Milyen gyerekes maga néha, Jim.

JIM *(ránéz egy pillanatra)* Kate. *(Szünet)* Mi történt itt?

KATE Elmondtam. Összeveszett Joe-val. Aztán beszállt a kocsiba és elhajtott.

JIM Min veszekedtek?

KATE Hogy min? Joe... úgy sírt, mint egy gyerek.

JIM Ann miatt vesztek össze?

KATE *(babozva)* Nem, nem miatta. Képzelve csak. *(A világos ablakra mutat)* Amióta Chris elment, Ann nem jött ki abból a szobából. Egész éjjel ott maradt abban a szobában.

JIM *(fölnéz az ablakra, aztán ismét Kate-re)* Mit tett Joe? Megmondta neki?

KATE *(abbahagyja a bintázást)* Megmondta? Mit?

JIM Ne ijedjen meg, Kate, én tudom. Régen tudom.

KATE Honnét?

JIM Véletlenül megtudtam, jó régen.

KATE Valahogy mindig az volt az érzésem, hogy a szíve mélyén Chris is majdnem tudja. Nem hittem volna, hogy így megrendül.

JIM *(fölkáll)* Chris soha nem fogja megérteni, hogy ilyesmivel a nyakában is tovább élhet valaki. Ahhoz is tehetség kell... a hazugsághoz. Magában megvan, és bennem is. De benne nincs.

KATE Úgy érti, hogy nem jön vissza?

JIM De, visszajön. Mind visszajövünk, Kate. Az ilyen kis egyéni forradalmaknak mindig ez a vége. Kompromisszumot kötünk. Ki-ki a maga módján. Fránknek igaza van, mindenkinek megvan a maga csillaga. A becsületcsillaga. Ez után tapogatózik az ember egész életében, s ha egyszer kialszik, soha többé fel nem csillan. Nem hinném, hogy nagyon messzire ment volna. Nyilván csak addig, míg magára maradhat kihunyó csillagával.

KATE Addig, míg vissza nem jön.

JIM Bár ne jöjjön, Kate. Én egyszer megszöktem hazulról, New Orleansba. Két hónapig éltem tejen és banánon, úgy tanulmányoztam valami betegséget. Gyönyörű volt. Aztán utánam jött a feleségem, és sírt. Hazajöttem vele. És most itt élek a szokott homályban; nem találok önmagamat; néha már nem is emlékszem, hogy miféle ember szerettem volna lenni. Én jó férj vagyok, Chris jó fiú – visszajön.

Keller kilép a verandára, hálóköntösben, papucsban. Hátramegy a fasorba. Jim utána

JIM Az az érzésem, hogy a parkban van. Majd megkeresem. Fektesd le az asszonyt, Joe. Nem tesz jót neki a mostani állapotában. *(Kimegy a kapun)*

KELLER *(visszajön)* Ez meg mit keres itt?

KATE A barátját.

KELLER *(az asszonyhoz lép; rekedten)* Nem szeretem, hogy mindenbe beleüti az orrát.

KATE Már késő, Joe, tudja.

KELLER *(szemrehányóan)* Honnét tudja?

KATE Már régen sejti.

KELLER Nem szeretem az ilyet.

KATE (*vészjóslóan felnevet, nyugodtan, támadóan*) Márpedig amit te nem szeretsz...

KELLER Ehem, éppen ez az, amit nem szeretek.

KATE Márpedig most az egyszer többet ésszel, mint erővel, Joe. Ez a dolog... ez még nincs lezárva.

KELLER (*a világos ablak felé int*) És ő mit csinál odafönt? Ki se bújt a szobából.

KATE Mit érdekel, hogy mit csinál? Ül le, ne őrvöngj, és törődj inkább a magad életével.

KELLER Ő, ugye, még nem tudja?

KATE Láttá, mikor Chris elviharzott. Egy meg egy az kettő, azt ő is kiszámíthatja.

KELLER Talán beszéljek veled?

KATE Engem ne kérdezz, Joe.

KELLER (*kitörve*) Hát akkor kit kérdezzek? De nem hinném, hogy ő bármit is tehetne.

KATE Már megint engem kérdezel.

KELLER Igenis, kérdezek. Hát mi vagyok én, idegen? Azt hittem, ez a családom. Hova lett a családom?

KATE A családom megvan. Csak azt mondom, hogy nem tudok már gondolkodni, mert nincs erőm.

KELLER Nincs erőd! Mihelyt baj van, soha sincs erőd.

KATE Mindig ezt csinálod, Joe. Ha valami bajod van, rám ordítasz, s azt képzeld, hogy ez mindent rendbe hoz.

KELLER Hát akkor mit tegyek? Beszélj, mondd meg, mit tegyek?

KATE Joe... Én azt gondolom, hogy ha visszajön...

KELLER Mi az, hogy „ha”...? Visszajön!

KATE Azt gondolom, hogy ha leültetnéd... és kimagyarázkodnál...

Úgy értem, hogy világosan beismernéd előtte, hogy szörnyű dolgot követtél el... (*Nem néz a szemébe*) Szóval, ha azt látná, hogy te is tudatában vagy már... Érted?

KELLER Ez megtörné a jeget?

KATE (*kissé félve*) Úgy értem, hogy ha azt mondanád, hogy amit tettél, azért bűnhődni akarsz...

KELLER (*érti már, nyugodtan*) Hogy bűnhődni?

KATE Mondd azt, hogy... vállalod a börtönt.

Szünet

KELLER (*riadtan, élesen*) A börtönt?

KATE (*gyorsan*) Nem mennél, mert ő nem kívánná. De ha azt mondanád, hogy te így akarsz, s ő érezné, hogy őszintén beszélsz, talán megbocsátana neked.

KELLER Megbocsátana? Mit bocsátana meg?

KATE Joe, te nagyon jól értesz engem!

KELLER Dehogy értelek! Neked pénz kellett, megkerestem. Mi van itt megbocsátanivaló? Kellett a pénz, vagy nem kellett?

KATE Így nem.

KELLER Én sem így akartam. De mit számít az ember szándéka? El vagytok kényeztetve mind a ketten. Őt ki kellett volna löknöm a házból tízéves korában, mint ahogy engem kilöktek, keresse meg a kenyerét maga. Akkor most tudná, hogy miből lesz a pénz. Megbocsátani! Én egymagam fél dollárból is megélek egy nap, de nekem családom van...

KATE Joe, Joe... az nem mentség, hogy a családotért tetted.

KELLER Igenis, mentség.

KATE Az ő szemében van szentebb dolog is, mint a család.

KELLER Semmi sem szentebb.

KATE Előtte igen.

KELLER Ő nem tehet olyat, hogy én meg ne bocsátanám. Mert a fiam. Mert én vagyok az apja, és ő az én fiam.

KATE Joe, hidd el...

KELLER Ennél semmi sem szentebb. Ezt mondd neki, érted? Én vagyok az apa, és ő a fiam, és ha van ennél szentebb dolog, akkor föbe lövöm magam.

KATE Hallgass.

KELLER Megmondtam a magamét. Most tudod, mit mondj neki. (*Szünet, odébb lép, tétovázva*) Tán csak nem fog félrelökni?... Ugye, azt már mégsem?

KATE Chris szeret téged, a szíve szakad meg.

KELLER De azért ellökne?...

KATE Nem tudom. Kezdem azt hinni, hogy valójában nem is ismerjük. A háborúban állítólag sok embert megölt. Itthon pedig megijed egy egértől is. Nem ismerem. Nem tudom, mit tesz majd.

KELLER Úristen, csak Larry élne, ő nem így viselkednék. Ő tudta, miből áll a világ. Hallgatott is rám. Negyven lépésnyi volt az ő világa, és ott végződött a ház falánál. Ezt meg minden felizgatja. Égnek áll a haja, ha két centtel többet számítottam valamiért. Nem ért a pénzhez. Nagyon is könnyen jutott hozzá, nagyon könnyen. Igenis Larryt más fából faragták. Elvesztettük, pedig ő volt az igazi. Larry, ó, Larry! (*A székebe roskad, szemben az asszonnyal*) Kate, mitévő legyek?

KATE Joe, Joe... még minden jóra fordul, nem lesz semmi baj...

KELLER (*kétségbeesve*) Érted tettem, Kate, kettőtökért, az egész életem értetek volt...

KATE Tudom, drágám... tudom...

Ann kilép a házból. Nem szólnak, várják, hogy ő beszéljen

ANN Még mindig várjátok? Szólok én majd, ha megjött.

KELLER (*föláll, bozázalép*) Ugye, még nem is vacsoráztál? (*Kate-bez*) Miért nem készítesz neki valamit?

KATE Szívesen...

ANN Hagyd csak, Kate, nem vagyok éhes. (*Képtelenek beszélni egymással*) Valamit meg szeretnék mondani. (*Belekezd, aztán abbahagyja*) Nem teszek én semmit ebben az ügyben...

KATE Derék lány vagy. (*Keller-bez*) Látod? Milyen...

ANN Nem teszek semmit Joe ellen, de te tégy meg valamit értem. (*Kate-bez fordul*) Neked köszönheti Chris, hogy velem szemben bünsznek érzi magát. Megnyomorítottad őt velem szemben, akár akartad, akár nem. Azt kívánom, mondd neki azt, hogy Larry meghalt, te is tudod. Érted? Én innét egyedül el nem megyek. Az én életem így nem élet. Bocsásd szabadon, s akkor ígérem, hogy az ügy bezárul, mi elmegyünk, és kész.

KELLER Úgy van. Ezt kell mondanod.

ANN Tudom jól, mit kérek. Neked két fiad volt, Kate. De most már csak egy van.

KELLER Ezt kell mondanod...

ANN És neked kell mondanod, mert akkor majd tudja, hogy így is gondolod.

KATE Drágám, az, hogy Larry meghalt, vagy sem, az nem attól függ, hogy én mit mondok Chrisnek... Attól még a nászéjszakátokon megállhat a szíve verése, hisz ő is tudja, meg te is. Halála napjáig várni fogja az öccsét! Nem, drágám, ezt nem. Reggel szépen elmész, mégpedig egyedül. Élni fogod a magad magányos életét. *(A verandához megy, indul befelé)*

ANN Larry meghalt.

KATE *(megáll)* Ne szólj hozzám!

ANN Azt mondtam, hogy meghalt. Tudom! Lezuhant a kínai partoknál november 25-én. A motor nem mondta föl a szolgálatot. De ő meghalt. Én tudom...

KATE Hogy halt meg? Most hazudtál. Ha tudod, hogy meghalt, azt is tudod, hogyan?

ANN Szerettem őt. Te is tudod, hogy szerettem. Ránéznék én másvalakire, ha nem lennék biztos a halálában? Érd be ennyivel.

KATE *(hozzálép)* Hogy érném be ennyivel? Mit beszélsz te? *(Megragadja Ann csuklóját)*

ANN Jaj, a csuklóm.

KATE Mit beszélsz, te? *(Szünet. Ráméred Annre, aztán elfordul, és odamegy Kellerhez)*

ANN Menjen be, Joe bácsi...

KELLER Minek?

ANN Kérem, menjen.

KELLER Szóljatok majd, ha megjött. *(Bemegy)*

ANN *(zsebéből levelet húz elő)*

KATE Mi az?

ANN Ül le... *(Kate odalép a székekhez, de nem ül le)* Meg kell, hogy érts. Amikor idejöttem, eszembe se jutott, hogy Joe... Se iránta, se irántad nem éreztem gyűlöletet. Azért jöttem, hogy férjhez menjek. Azt reméltem... Szóval, nem azért hoztam ezt, hogy megbántsalak. Gondoltam, csak akkor mutatom meg, ha semmi más módon nem tudom kiverni a fejedből Larryt.

KATE Larry? *(Kitépi a levelet Ann kezéből)*

ANN Ő írta, közvetlenül, mielőtt... *(Kate olvasni kezdi)* Nem akar-

lak megbántani, Kate. Te kényszerítettél rá, ne feledd... Ne feledd... Olyan magányos voltam, Kate... Nem tudok egyedül elmenni innét. *(Kate olvassa a levelet, és halkán feljajdul)* Te kényszerítettél, hogy megmutassam. Nem hittél nekem. Százszor mondtam, mégsem hitted!

KATE Ó, istenem!

ANN *(szánalommal és félelemmel)* Kate, kérlek...

KATE Istenem, istenem...

ANN Kate, drágám, én úgy sajnálom... én úgy sajnállak...

CHRIS *(belép a kapun, kimerültnek látszik)* Mi baj van?

ANN Hol voltál?... Egészen át vagy izzadva. Hol voltál?

Kate nem mozdul

CHRIS Fordultam egyet. Azt hittem, elmentél.

ANN Hová mennék? Nincs hova mennem.

CHRIS *(Kate-hez)* Hol van apa?

ANN Lefeküdt.

CHRIS Üljetek le. Valamit még el kell mondanom.

KATE Nem is hallottam a kocsit.

CHRIS A garázsban hagytam.

KATE Jim kiment, hogy megkeressen.

CHRIS Anyám... én elmegyek. Ismerek egypár céget Clevelandben, biztosan kapok állást. Úgy értem, hogy elmegyek innét örökre. *(Annie-hez)* Tudom, hogy te most mit gondolsz, Annie. Igazad van, gyáva vagyok. Ez a ház vette el a bátorságomat, csak itt történhetett meg, hogy gyanakodtam az apámra, de nem jártam utána a dolognak, mert ha akkor tudom ezt meg, amikor hazaérkeztem a frontról, akkor ő ma az ügyészségen lenne, és én juttattam volna oda. De ha ma ránézek, legfőljebb sírni tudok.

KATE Mit beszélsz itt? Hát mi egyebet tehetnél?

CHRIS Lecsukathatnám. És le is csukatnám, ha még ember lennék. De most már csak olyan vagyok, mint más. Életrevaló. Ti tettetek azzá.

KATE De hisz azzá is kell lenned.

CHRIS Életrevalónak, mint a macskák itt a fasorban, mint azok a patkányok, akik elfutottak, míg mi harcoltunk. Csak a halottak nem

voltak életrevalók. Ma én is életrevaló vagyok, de le is köpöm önmagamat. És most megyek. Elmegyek innét.

ANN (*odalép hozzá*) Én is veled megyek...

CHRIS Nem jössz.

ANN Chris, én nem kívánom, hogy bármit is tégy az apád ellen.

CHRIS De kívánod.

ANN Esküszöm, hogy nem is fogom soha.

CHRIS A szíved mélyén mindig fogod kívánni.

ANN Hát akkor tedd azt, amit tenned kell.

CHRIS De mit kell tennem? Mit lehet itt tenni? Egész éjjel azon töprengtem, milyen jogon kívánom tőle, hogy megszenvedjen?

ANN Van jogod hozzá, igenis, van.

CHRIS Mi? Hát ha őt becsukják, attól föltámadnak a halottak? Akkor meg mit érek veled? Odakint lelőttük azt az embert, aki úgy viselkedett, mint egy kutya, de ott ismertük az igazi becsületet, volt mit védenünk. De itt? Ez a nagyhalak országa, aki nem tetszik nekik, azt fölfalják. Ez az alapely, az egyetlen, amelyért élünk. Hisz csak annyi történt, hogy egypár ember elpusztult. A mi világunk ilyen marad akkor is, ha őt eltiporják. Hát van ennek értelme? Hiszen ez maga a dzsungel.

ANN (*Kate-bez*) Te tudod, mit kell tennie! Mondd meg neki!

KATE Hadd menjen!

ANN Én bizony nem hagyom. Mondd meg neki, hogy mit kell tennie...

KATE Annie...

ANN Akkor majd megmondom én!

Keller kilép a házból. Chris meglátja, s a lugasba húzódik

KELLER Mi bajod van? Beszélni akarok veled.

CHRIS Nekem nincs mondanivalóm a számodra.

KELLER (*megfogja a karját*) Beszélni akarok veled.

CHRIS (*indulatosan*) Ne nyúlj hozzám, mert nagyon megbánod. Mondd, amit akarsz, de gyorsan, mert semmi beszélőnivalónk nincs egymással.

KELLER De hát mi bajod? Alapjában véve, mi bajod? Az, hogy túl sok a pénzed? Az zavar?

CHRIS *(éllel)* Igen, zavar.

KELLER Hát ha nem tudod megszokni, dobd el. Hallod? Add oda jótékony célra, vagy dobd a kanálisba. Azzal rendben van? A kanálisba, és kész. Azt hiszed, tréfálok? Azt mondom, amit tenned kell. Ha szennyes ez a pénz, égesd el. A te pénzed, nem az enyém. Én már halott ember vagyok. Öreg is, halott is, nekem nem kell semmi. No, hadd hallom, mit akarsz tenni?

CHRIS Nem arról van szó, hogy én mit akarok, hanem hogy te mit akarsz?

KELLER Hát mit kéne tennem? *(Chris nem felel)* Börtön? Azt akarod, hogy becsukassam magam? Ha ezt akarod, csak mondd. Ha oda való vagyok, csak szólj! *(Szünet)* No, mi az? Miért nem beszélsz? *(Dübösen)* Minden egyebet elmondtál már, hát ezt is mondhatod. Eláruljam, hogy ezt miért nem mondhatod? Mert nem vagyok oda való. Nagyon is jól tudod. *(Növekvő indulattal, amelyből kicseng a kétségbeesés)* Ki dolgozott ingyen a háború alatt? Majd ha más ingyen dolgozik, dolgozom én is ingyen. Kiadtak egy puskát, egyetlen teherautót Detroitban, amíg az árát meg nem kapták? Így van? A dollárokat meg a centeket, a bankót meg az ércpénzt. Akár háború, akár béke, itt a dollárokról meg a centekről van szó. Így van? Ha én börtönbe megyek, velem jöhetne ennek az istenverte országnak a fele! Ezért nem mondhatod!

CHRIS Pontosan ezért.

KELLER Hát miért én vagyok rossz?

CHRIS Tudom, te sem vagy rosszabb, mint más, csak azt hittem, jobb vagy. Nem is úgy néztem rád, mint egy emberre, hanem úgy, mint az apámra. *(Kitörve)* De nem tudok többé így nézni rád, és magamra sem tudok nézni többé. *(Elfordul, nem tud szembenézni Kellerrel)*

Ann hirtelen Kate-bez megy, elveszi tőle a levelet, s Chris felé indul. Kate rögtön utánafut, hogy meggátolja

KATE Add ide!

ANN Csak hadd olvassa. *(A levelet Chris kezébe csúsztatja)* Larry. Ő írta nekem halála napján.

KELLER Larry?

KATE Chris, az nem neked való. *(Chris olvasni kezdi)* Joe... eredj innét.

KELLER *(ámultan, rémulten)* Miért mondta, hogy Larry?...

KATE *(kétségbeesetten tuszkolja a fasor felé, a szeme Chrisen)* Menj ki az utcára, Joe. Az utcára. *(Keller mellé áll)* Ne, Chris... *(Minden erejével könyörögve)* Ne mondd meg neki.

CHRIS *(nyugodtan)* Három és fél éven át beszéltél és beszéltél... Hát akkor most mondd meg, hogy mit kell tenned... Itt van, így halt meg, most mondd meg, hogy hová való vagy te.

KELLER *(védekezően)* Chris, ebben a világban nem lehet az ember Jézus Krisztus.

CHRIS A világot ismerem, a pénzhistóriát ismerem, de most ezt hallgasd meg, s aztán mondd meg, hogy milyennek kell lennie az embernek. *(Olvas)* „Annie, drágám!”... Figyelsz? A halála napján írta. Figyelj csak, ne sírj... figyelj! „Annie, drágám! Képtelen vagyok leírni, amit érzek, de valamit meg kell vallanom neked. Tegnap érkezett egy egész rakás hazai újság repülőpostán, és olvasom, hogy a te apádat is, meg az enyémet is elítélték. Nem találok szavakat, nem tudom elmondani, mit érzek – nem tudom tovább elviselni az életet. Az éjjel húsz percig keringtem a repülőtér felett, amíg végre le tudtam szállni. Hogy tehetett ilyet? Itt naponta három-négy ember nem tér vissza, ő meg otthon ül és üzletezik... Nem tudom, hogy mondjam el neked, mit érzek... Senkinek sem tudok a szemébe nézni... Néhány perc múlva felderítő útra indulok. Valószínűleg azt fogják jelenteni rólam, hogy nem tértem vissza. Ha így lesz, tudd meg, hogy nem kell tovább várnod rám. Neked megmondom, Ann, hogy ha most itt lenne, meg tudnám ölni...” *(Keller kitépi a levelet Chris kezéből, olvassa. Hosszú szünet)* Most okold a világot! Megértetted ezt a levelet?

KELLER *(csaknem hangtalanul)* Azt hiszem, igen. Hozd a kocsit. Én veszem a kabátomat. *(Megfordul, lassan a ház felé indul. Kate igyekszik útját állni)*

KATE Minek mész? Aludj egyet. Minek mész?

KELLER Itt én már nem alszom. Jobb, ha elmegyek.

KATE Ne bolondozz!!! Larry is a te fiad volt. Ő aztán nem mondaná, hogy ezt tedd.

KELLER *(a levélre néz, a kezében)* Hát ha nem mondaná, akkor ez mi? Persze hogy az én fiam volt. De azt hiszem, az ő szemében a többi is mind az én édes fiam volt. És azt hiszem, azok is voltak. Édes fiam. Igen, azt hiszem. Rögtön jövök. *(Bemegy a házba)*

KATE *(Chrishez határozottan)* Nem fogod bevinni!

CHRIS De beviszem.

KATE Rajtad áll: ha azt mondd, hogy maradjon, akkor itt marad. Eredj, mondd neki.

CHRIS Most már senki sem tarthatja vissza.

KATE Te még igen. Hát meddig élhet a börtönben? Meg akarod ölni?

CHRIS *(a levélre)* Azt hittem, olvastad ezt.

KATE *(leszámolt Larryvel)* A háborúnak vége! Nem hallod? Az egésznek vége!

CHRIS Hát mid volt neked Larry? Egy kavics, amely a vízbe hullott? Nem elég, hogy csak gyászoljuk. Larry nem azért lett öngyilkos, hogy gyászoljátok!

KATE Tehetünk mást?

CHRIS Megváltozhattok! Beláthatjátok egyszer s mindenkorra, hogy egy egész világegyetem van körülöttetek, és ti felelősek vagytok érte. Ne tagadd meg a fiadat, aki ezért az eszméért halt meg. *(A házból lövés hallatszik. Egy pillanatig dermedten állnak. Chris a veranda felé indul, de a lépcsőnél Annhez fordul)* Keresd meg Jimet!

Bemegy a házba. Ann kifut a kapun. Kate riadtan áll egyedül

KATE *(halkan, szinte nyögve)* Joe... Joe... Joe...

Chris visszajön, le az anyja karjaiba

CHRIS *(strással küzdve)* Anyám, nem így akartam...

KATE Nem, drágám. Nem tehetsz róla. Felejtsd el. Élj. *(Chris megmozdul, mintha felelni akarna)* Sss! *(Gyöngéden lefejtí karjait, és a veranda felé indul)* Ssst!... *(Amint a veranda lépcsőjére teszi a lábát, kitör belőle a zokogás)*